

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ
ІННОВАЦІЙ**

студента 2 курсу, 6 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Комерційне право»

Хайруліна Владислава Юрійовича

Науковий керівник

к.ю.н., доц.

Сагайдак Юлія Вікторівна

Гарант освітньої програми

д.ю.н., доцент

Гончаренко Олена Миколаївна

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1. Господарсько-правове регулювання у сфері інновацій	7
1.2. Інноваційно-інвестиційна діяльність як об'єкт правового регулювання	15
1.3. Проблеми та шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності у сфері інновацій	24
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ, ПРОДУКТІВ І ПРОДУКЦІЇ ТА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	
2.1. Правовий режим інноваційних проєктів, продуктів та продукції	31
2.2. Правовий режим іноземних інвестицій	33
2.3. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Питання щодо правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, станом на сьогодні, недостатньо вивчене вітчизняними науковцями. Саме тому, термін «інноваційна діяльність» належить до числа недостатньо розкритих.

Державна інноваційно-інвестиційна політика відіграє важливу роль у виході вітчизняної економіки із кризи та її подальшому стабільному розвитку, а також підвищенні конкурентоспроможності національних підприємств. Вона визначає напрями інвестицій, їх джерела, структуру, ефективні заходи для реалізації місцевих, регіональних та державних програм, а також відтворювальних процесів щодо мікро- та макро- рівнів.

Дослідженню інноваційно-інвестиційної діяльності присвячено чимало праць вітчизняних та іноземних науковців. Питання правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності розглядали такі науковці, як Ю. С. Атаманова [16, 17], В.К. Гіжевський [23], А.О. Дегтяр [29], Б.В.Деревянко [31], Д.В. Задихайло [36], Р.О. Побережний [56], С.В. Шевчук [69] та інші.

Беручи до уваги актуальність даного питання, темою дослідження було обрано «Правове регулювання інвестиційної діяльності в сфері інновацій».

Мета випускної кваліфікаційної роботи: дослідження вітчизняної інноваційно-інвестиційної діяльності як запоруки сталого економічного розвитку країни, аналіз чинної законодавчої бази у сфері інновацій та виявлення недоліків, визначення правового режиму інноваційного проєкту, продукту та продукції, виокремлення провідних напрямків та засад для становлення інноваційних підприємств.

Зважаючи на мету дослідження, визначено такі **завдання**:

— проаналізувати нормативно-правову базу щодо інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні;

- з'ясувати проблеми та шляхи вдосконалення правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності;
- встановити зміст інноваційно-інвестиційної діяльності як об'єкту правового регулювання;
- розглянути правові режими інноваційного проєкту, продукту та продукції;
- охарактеризувати правовий режим іноземних інвестицій;
- розглянути інноваційно-інвестиційну діяльність підприємств;

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані із стимулюванням інноваційно-інвестиційної діяльності з боку держави з метою підтримки розвитку вітчизняної економіки інноваційним шляхом.

Предмет дослідження: правове регулювання інвестиційної діяльності у сфері інновацій.

Методологічна основа дослідження: наукові положення про особливості інноваційно-інвестиційної діяльності, а також про її вплив на економічний розвиток України.

З метою вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження:** порівняльно-правовий метод, формально-юридичний (догматичний) метод, соціально-правовий метод, критично-правовий метод, метод аналізу та синтезу, а також інші методи.

Порівняльно-правовий метод використовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавства про інноваційно-інвестиційну діяльність.

Для встановлення змісту окремих юридичних термінів та формулювань було використано формально-юридичний (догматичний) метод.

Критично-правовий метод використовувався для того, щоб зрозуміти в якій мірі діючі норми права відповідають сучасним потребам суспільства і, якщо це необхідно, що потрібно в них змінити, для того аби вони стали відповідними.

Метод аналізу та синтезу, був використаний під час аналізу окремих нормативно-правових актів та понять.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, дослідженні та структуруванні нормативних актів, що стосуються інноваційно-інвестиційної діяльності, виявленні недоліків, розбіжностей законодавства і наданні пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства про інвестиційну та інноваційну діяльність.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що випускна кваліфікаційна робота, містить пропозиції і рекомендації щодо модернізації правового регулювання інновацій вітчизняної економіки. Одержані результати допоможуть краще зрозуміти зміст поняття інноваційної діяльності, розробці заходів та визначенню напрямів, що мають практичну та наукову цінність для зростання рівня інноваційного розвитку економіки України. Також розглядається можливість реалізації розроблених рекомендацій та пропозицій щодо формування стратегії інноваційного розвитку національних підприємств у випадку нестабільності, а також збільшення їх конкурентоздатності. Наведені концептуальні принципи формують та доповнюють стратегію інноваційного розвитку підприємств під час нестабільності, зважаючи на їх сферу діяльності. Зібрані матеріали та узагальнення можуть використовуватися під час підготовки спеціальних курсів та лекційних занять.

По темі випускної кваліфікаційної роботи опублікована наукова стаття на тему «Господарсько-правове регулювання у сфері інновацій», у збірнику наукових статей «Правове забезпечення господарської діяльності». Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021.

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 66 сторінок друкованого тексту. Основна частина кваліфікаційної магістерської роботи викладена на 58 сторінках.

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 2 рисунка, список використаних джерел із 70 найменувань на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Господарсько-правове регулювання у сфері інновацій

Забезпечення ефективного інноваційного розвитку прямо залежить від зрозумілого та грамотного нормативно-правового регулювання інноваційних процесів для всіх учасників цивільних відносин.

Без законодавчого регулювання інноваційної діяльності запровадити науково-технічний прогрес у виробництво та соціальну сферу неможливо. Саме правова складова інноваційної діяльності є дуже важливою у сучасних реаліях, адже зважаючи на трансформації ринків, одними із найважливіших показників економічного росту країни є темпи розвитку інноваційної діяльності [29].

Поширення об'єктів інтелектуальної власності, покращення соціального і екологічного становищ під час здійснення господарської діяльності як стратегічних напрямків розвитку економіки також є неможливим без якісної законодавчої бази [55].

Питання нормативно-правового регулювання у сфері інновацій вивчали такі науковці, як Ю.Є. Атаманова, А.О Дегтяр, Б.В. Деревянко, Д.В. Задихайло, Р.О. Побережний, Г.О. Федоров, С.В. Шевчук та ін.

На даний момент кількість нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано стосуються інноваційної діяльності, доходить до 200 одиниць. Звернемо увагу на основні з них.

Законодавство у сфері інновацій можна розділити на чотири групи.

Загальні правові засади інноваційної політики держави закладені в Конституції України. Стаття 54 гарантує громадянам свободу наукової, технічної та інших видів діяльності, захист інтелектуальної власності і авторських прав [1].

Друга група законодавства у сфері інноваційної діяльності представлена Цивільним і Господарським кодексами України.

Нормативно-правовому регулюванню інновацій відведена глава 34 Господарського кодексу України, яка характеризує регулювання інноваційної діяльності, зокрема: її поняття, види, форми та шляхи регулювання, форми залучення інвестицій, основи державної експертизи, систему державного гарантування, зміст і поняття договору стосовно виробництва та передачі науково-технічного продукту з метою виконання замовлення від суб'єкта інноваційної діяльності та його реалізації [2].

Цивільний кодекс України включає правові норми, безпосередньо пов'язані з впровадженням інноваційного процесу: положення які регулюють виконання дослідно-конструкторських, науково-дослідних і технологічних робіт, виникнення й подальшу реалізацію прав щодо об'єктів інтелектуальної власності [3].

Третя група нормативно-правових актів складається із законів.

Основоположним нормативно-правовим актом є Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV, в якому закріплені спеціальні правові норми. Він визначає організаційні, економічні та правові засади держрегулювання, встановлює форми стимулювання інноваційних процесів і підтримує розвиток державної економіки завдяки введенню інновацій. Даний нормативно-правовий акт має на меті створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного виробництва та підвищення конкурентоспроможності української продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [5].

Ще один нормативно-правовий акт, який має важливе значення в регулюванні інноваційної діяльності – це Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. Основною метою цього закону є рівний захист прав, свобод та інтересів учасників інвестиційної діяльності, а також ефективний розвиток економіки України. Згідно ст. 3 даного закону інноваційна діяльність – це одна з форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою досягнення науково-технічного прогресу у виробництві та соціальній сфері [6].

До законодавчих актів, що регулюють інноваційну діяльність, можна віднести й Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. Вищезазначений закон встановлює та регулює основні принципи розвитку та функціонування у сфері науково-технічної діяльності, а також створює необхідні умови для впровадження науково-технічної діяльності, реалізації суспільних і державних потреб у даній галузі [7].

До цієї групи також належить Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР, який встановлює основні принципи експертної діяльності в науковій та науково-технічній галузі, регулює проведення науково-технічної експертизи, визначає основні пріоритети наукової та науково-технічної діяльності, досліджує ефективність використання наукового та науково-технічного потенціалу [8].

Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 р. № 991-XIV містить основні положення щодо запровадження та функціонування спецрежиму для інноваційної та інвестиційної діяльності на території технологічних парків, а саме Національна академія наук України, «Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона», «Київська політехніка», «Інститут монокристалів», «Яворів», «Агротехнопарк» і т.п [9].

Необхідні напрямки розвитку інноваційної діяльності окреслені в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. Даний нормативно-правовий акт покликаний забезпечити розвиток економіки шляхом зосередження державних ресурсів на ключових напрямках науково-технічної модернізації виробництва, підвищення конкурентоздатності власної продукції на зовнішньому і внутрішньому ринках [11].

Необхідною умовою для поширення інновацій є забезпечення рівних конкурентних умов, а також обмеження монополії. Антимонопольне законодавство є законодавчою базою, яка забезпечує добросовісну конкуренцію і має на меті протидіяти недобросовісній конкуренції, монопольному

становищу та демонополізувати вітчизняну економіку. Основою вітчизняного антимонопольного законодавства виступає Закон України «Про захист економічної конкуренції» [12].

На впровадження інновацій безпосередньо впливає дія Закону України «Про захист прав споживачів». Даний нормативно-правовий акт визначає межі споживацького вибору, що, зокрема, значно розширює простір інноваційної діяльності, при цьому введені санкції (зокрема – щодо недотримання якості) забезпечують рівноправні умови для всіх учасників економічних процесів. [4]

Важливе значення в регулюванні інноваційної діяльності відіграють інші нормативно-правові акти, що покликані врегулювати діяльність в сфері інновацій та підтримати розвиток української економіки.

Закон України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні» від 18 листопада 1999 р. № 1242-XIV займає важливе місце серед нормативно-правових актів інноваційного законодавства. Він має на меті створити сприятливі умови для розвитку суднобудівної галузі України, підвищити її конкурентоспроможність, залучити внутрішні та зовнішні інвестиції для вдосконалення цієї галузі [14].

Закон України «Про розвиток літакобудівної промисловості» від 12 липня 2001 р. № 2660-III має на меті створити необхідні умови для розвитку наукового та науково-технічного потенціалу України, а також залучити інвестиції у сферу авіапромисловості. У рамках закону, передбачається впровадження державної підтримки для розвитку літакобудівної промисловості, а сама галузь визнається пріоритетною. Передбачається збільшення виробничих обсягів у сфері авіапромисловості, що, зі свого боку, сприятиме залученню іноземних та вітчизняних інвестицій з метою модернізації галузі. Даний комплекс заходів передбачає підвищення конкурентоздатності вітчизняної авіатехніки, збільшення експортного потенціалу, а також покращення матеріального стану підприємств та його соціально-виробничих умов [13].

Вагомий внесок у розвиток інноваційної сфери роблять нормативно-правові акти, безпосередньо не пов'язані з її регулюванням. Так, наприклад, істотний вплив мають Податковий та Бюджетний кодекси України.

До четвертої групи входять:

1) Постанови Верховної Ради України:

– «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» від 13 липня 1999 р. № 916-XIV;

– «Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні» від 16 червня 2004 р. № 1786-IV;

2) Постанови Кабінету Міністрів України:

– «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22 травня 1996 р. № 549

– «Про утворення Української державної інноваційної компанії» від 13 квітня 2000 р. № 654

– «Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів» від 6 серпня 2003 р. № 1219

– інші постанови;

3) Укази Президента України:

– «Про заходи щодо використання космічних технологій для інноваційного розвитку економіки держави» від 6 лютого 2001 р. № 73/2001;

– «Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» від 20 квітня 2004 р. № 454/2004;

– і т.д.

4) інші підзаконні акти.

Одним з ключових документів, що започаткував і оголосив інноваційний напрямок розвитку України, вважається прийнята ВРУ Концепція науково-

технологічного та інноваційного розвитку України. В ній закладені основні напрямки, пріоритети та принципи науково-технологічної політики держави, шляхи швидкого розвитку інновацій, механізми структурного формування наукового та технічного потенціалів, а також їх ресурсозабезпечення. Вона характеризує взаємовідносини між державою з одного боку та суб'єктами науково-технічної діяльності – з іншого, які базуються на потребі державної підтримки технологій, науки та інновацій як джерел економічного зростання, складника вітчизняної освіти та культури та платформи для реалізації інтелектуальних можливостей громадян [15]

Варто зазначити, що вагомий внесок у розвиток інноваційної сфери роблять нормативно-правові акти, безпосередньо не пов'язані з її регулюванням. Так, наприклад, істотний вплив мають Податковий та Бюджетний кодекси України.

Окрім наведених нормативно-правових актів до законодавства в сфері інновацій також належать міжнародні угоди, які були прийняті та ратифіковані Україною. Для прикладу можна навести Угоду про науково-технічне співробітництво в рамках держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 13 березня 1992 року.

До того ж, законодавчі акти у сфері інновацій вчені пропонують розглядати по таким підгрупам:

- нормативно-правові акти з питань екологічної безпеки у сфері інновацій;
- акти з питань здійснення інноваційної діяльності у внутрішньо економічних відносинах та відносинах в науково-технічній та інших сферах;
- нормативно-правові акти, які регулюють інноваційну діяльність вільних економічних зон, або на територіях зі спеціальним правовим режимом;
- нормативно-правові акти щодо іноземного інвестування;
- законодавчі акти, які регулюють патентну діяльність та захищають авторські права;
- інші нормативно-правові акти [29].

Велика кількість нормативно-правових актів мають значні прогалини, тому деякі науковці акцентують увагу на створенні і впровадженні Інноваційного кодексу України, за допомогою якого буде можливість систематизувати загальні поняття інноваційної діяльності і вирішити питання з такою кількістю розгалужених законодавчих актів [23, с. 27].

На думку науковців, враховуючи ключову роль інновацій в сучасному світі, питання кодифікації інноваційного законодавства є особливо актуальним. Так, питанню щодо необхідності кодифікації законодавства у сфері інновацій та з'ясування його змісту присвячені праці Д.В. Задихайла «Кодифікація інноваційного законодавства» та Ю.Є. Атаманової «Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави» [17; 36].

У зв'язку з переходом вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку з'являється потреба у комплексному і досконалому законодавстві через повне, узгоджене та системне правове забезпечення національної системи у сфері інновацій [36]. Необхідним є поєднання правових норм, які регулюють інноваційну діяльність та знайшли своє відображення у численних нормативно-правових актах, в один систематизований та кодифікований акт – Інноваційний кодекс України.

Необхідно зазначити, що кодифікація матеріальних та процесуальних норм спрямована на систематизацію, упорядкованість і узгодженість чинних нормативно-правових актів. За допомогою кодифікації змінюються, скасовуються та вдосконалюються норми права, що є застарілими та суперечать тенденції сучасного розвитку; заповнюються прогалини і вирішуються розбіжності із врегулювання суспільних відносин; реформується законодавство [35].

Особливою ознакою кодифікації за нинішніх умов в Україні є те, що вона має впроваджуватися для імплементації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС і держав-учасниць з метою наближення вступу України до Європейського Союзу [69].

Аналіз чинного законодавства і стану політики в інноваційній сфері дає змогу зробити такі висновки: 1) велика кількість законодавчих актів розробляється без взяття до уваги позиції НАН України, відповідних академій і професорсько-викладацького складу вузів; відсутність відповідного наукового супроводу, чітких прогнозних орієнтирів, а також їх подальшої кореляції під час реалізації інноваційних проєктів або програм; 2) досі немає стратегічних документів державного рівня, спрямованих на розвиток і функціонування інноваційних проєктів; 3) адаптація вітчизняного законодавства, в тому числі – про захист права інтелектуальної власності, до стандартів міжнародного права відбувається досить повільно [51, с. 41] .

Правові норми щодо інноваційної діяльності відображаються у багатьох нормативно-правових актах, згідно з якими інновації вважаються складовою інвестиційної діяльності.

Окрім вищезазначених, існують й інші нормативно-правові акти, які створюють фундамент для подальшого розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності. Так, законодавча база у галузі інноваційної діяльності, щоразу вдосконалюється. Однак, на думку вітчизняних науковців, для розвитку інновацій необхідне її подальше вдосконалення.

Нормативно правове забезпечення інноваційної діяльності, яке визначає інновації як складову вітчизняного інвестиційного процесу, створило умови для подальшого розвитку інноваційної діяльності в Україні. Проте більша частина положень нормативно-правових актів у даній галузі потребує якісної систематизації, а також відповідного державного врегулювання [62, с. 347].

Формування дієвої нормативно-правової та законодавчої бази стало каталізатором розвитку наукового та науково-технічного потенціалу України. Завдячуючи цьому, в останні роки спостерігається підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, створення нових видів інноваційної продукції та зміцнення позицій на зовнішніх та внутрішніх ринках [31]. Не стоїть на місці й законодавство у сфері інновацій: так, пріоритетним завданням вважається подальше вдосконалення вітчизняного

інноваційного законодавства згідно з міжнародними угодами та конвенціями, розширення співпраці з міжнародними партнерами.

Концепція кодифікації вітчизняного законодавства у сфері інновацій має враховувати основні вагомні чинники розвитку інноваційної системи України, завдання вітчизняної економіки, в тому числі – пов’язані з її інтеграцією в світову економіку, своєрідну природу відносин, які виникають під час створення інноваційної продукції, її інтеграцію у виробництво, що врешті-решт і характеризує інноваційний характер вітчизняного законодавства.

1.2. Інноваційно-інвестиційна діяльність як об’єкт правового регулювання

Правове регулювання – це вплив правових норм та індивідуальних правових приписів на суспільні відносини, який забезпечує формальну рівність і рівну свободу їх учасників.

Правове регулювання інвестиційної діяльності є невіддільним від правового регулювання економіки в цілому. Станом на сьогодні, інвестиційні процеси є одним з ключових факторів у становленні та розвитку економіки України [41].

Як вже раніше зазначалося, інноваційна діяльність – це форма інвестиційної діяльності, яка відмінна від неї за своєю прогресивною складовою. Порівняно із простим інвестуванням, інноваційна діяльність є менш поширеною, насамперед у зв’язку зі своєю складністю, проте вважається більш важливою [31, с. 202].

У сучасному світі дуже важливим є розуміння правової системи інноваційної діяльності: враховуючи особливості ринкових перетворень, саме темпи розвитку інноваційних процесів є важливим показником економічного зростання. Перед наданням правової характеристики інноваційно-інвестиційної діяльності, потрібно, насамперед, охарактеризувати поняття «інновації», «інвестиції», а також «інвестиційної діяльності».

Досліджуючи термін «інновації», можна зробити висновок, що це – нові та (або) модернізовані конкурентоспроможні технології (послуги або продукція), рішення адміністративного, технологічного, комерційного або іншого характеру, які впроваджуються для підвищення якості виробництва та (або) соціальної галузі, удосконалення їхньої структури тощо [58].

За словами науковця З. Кучерявої, за різних обставин інновація може визначатися одночасно як процесом, так і кінцевим результатом інноваційної діяльності, вираженим у формі нової або удосконаленої продукції, послуги або технологічні процеси, які мають суспільний інтерес, представляють соціальну значущість або викликають ринковий попит. Завдяки застосуванню інноваційних технологій значно покращується рівень якості продукції та послуг, розширюються обсяги виробництва продуктів та їх споживання, пришвидшується процес виробництва та економічного розвитку [31, с. 202].

Й. Шумпетер розглядає інновації як перетворення що слугують для впровадження та подальшої реалізації нових зразків товарів і послуг, нових засобів у сферах транспорту та виробництва, а також нових форм щодо організації виробництва [70, с. 453].

Прибічником даної думки є науковець М. Хучек, який характеризує інновації як «певні перетворення в економіці, екології, техніці та технологіях, а також у суспільному житті підприємства» [66, с. 62-71].

«Інноваційна діяльність», в першу чергу, розглядається як процес, задачею якого є перетворити результати розробок, наукових чи технологічних досліджень на продукт (послугу), що зможе зайти на ринок і буде цікавий потенційним клієнтам або технічний процес разом з пов'язаними з ним розробками й дослідженнями.

Варто сказати, що міжнародна практика на відміну від українського законодавства, термін «інноваційна діяльність» трактує по іншому. Під ним розуміють діяльність, яка спрямована на використання наукових досягнень і їх реалізацію, а також збільшення асортименту та удосконалення продукції, яка виробляється (товари та послуги), вдосконалення виробничих технологій з

подальшим просуванням та реалізацією на внутрішньому чи зовнішньому ринку [58].

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» основне завдання національної інноваційної політики полягає у створенні сприятливих умов для подальшого росту вітчизняного науково-виробничого потенціалу, впровадження нових ресурсозберігаючих технологій для подальшого виготовлення та поширення власної конкурентоспроможної продукції на ринках.

Основними принципами інноваційної політики є:

- визначення головних напрямів інноваційного розвитку держави;
- формування ефективної нормативно-правової бази в інноваційній сфері;
- збереження, накопичення і розвиток державного науково-технічного потенціалу, підтримка взаємозв'язку наукової, освітньої, фінансової сфер і виробництва для подальшого сталого розвитку інноваційної сфери;
- стрімке поширення інноваційних продуктів на зовнішньому і внутрішньому ринках;

Однак вищезазначені принципи не завжди виконуються державою. В політично нестабільних країнах, де уряд змінюється досить часто, провідне місце належить тактичним питанням, які переважають над стратегічними [46].

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» основне завдання інноваційної діяльності полягає у використанні і реалізації результатів наукових досягнень, а також подальша комерціалізація і випуск на ринок конкурентних товарів та послуг.

У сфері господарювання, інноваційна діяльність – спосіб залучити інвестиції та реалізувати їх в подальшому (виконати науково-технічні програми та запровадити їх у виробництво, а також інші сфери громадського життя).

Господарський кодекс виділяє такі види інвестицій в інноваційну сферу:

- державне та (або) комунальне інвестування, яке здійснюється за рахунок використання державних коштів органами місцевого самоврядування або державної влади ;

- комерційне інвестування, яке втілюється із використанням власних або запозичених коштів суб'єктів господарювання для подальшого розвитку підприємництва;
- соціальне інвестування, яке поширюється на невиробничі та соціальні об'єкти;
- іноземне інвестування, яке здійснюється іноземцями, іноземними юридичними особами або іншими країнами;
- спільне інвестування, яке здійснюється іноземцями та (або) іноземними юридичними особами спільно із вітчизняними суб'єктами господарювання.

До видів інноваційної діяльності належать:

- 1) проведення наукових експериментів і досліджень з метою розробки нових зразків інтелектуальної власності та (або) науково-технічних продуктів;
- 2) розробка, запуск та реалізація сучасних видів техніки і технологій на ринку;
- 3) запровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій заради поліпшення екологічної та соціальної галузі;
- 4) будівництво, реконструкція та модернізація нових підприємств в процесі освоєння нових галузей виробництва або реалізації новітніх технологій.

Крім того, інноваційна діяльність застосовується й в інших сферах. Варто зауважити, що держава безпосередньо регулює інноваційні процеси відповідно до законодавчих вимог, а також державні інноваційні програми, зокрема:

- визначає інноваційну діяльність пріоритетною складовою державної інвестиційної політики;
- створює та реалізує інноваційні програми та проекти;
- забезпечує необхідні організаційні, економічні та правові умови для подальшого регулювання інноваційних процесів;
- створює сприятливі умови для формування інфраструктури інноваційної діяльності та її розвитку;

– контролює діяльність суб'єктів господарювання або інших учасників інноваційного процесу відповідно до законодавчих вимог, а також контролює діяльність державних інвестиційних програм.

Державний контроль у сфері інноваційної діяльності здійснюють центральні органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень. Крім цього, Закон України «Про інноваційну діяльність» встановлює:

– мету (забезпечення сприятливих соціальних, економічних та правових умов з метою ефективного функціонування вітчизняного науково-технічного потенціалу, реалізація новітніх безпечних ресурсо- та енергозберігаючих технологій для реалізації продукції вітчизняного виробника);

– політику (визнання інноваційної діяльності, як пріоритетної галузі вітчизняної економіки, формування дієвої нормативно-правової бази, забезпечення успішної взаємодії всіх державних інститутів, державне фінансування виробництва, застосування дієвих ринкових механізмів з метою успішного поширення інноваційної продукції);

– об'єкти інноваційної діяльності (інноваційні продукти, послуги, знання та процеси, виробничі потужності та обладнання, рішення комерційного, адміністративного та виробничого характеру, якість виробництва, сировинні ресурси, методи формування ринку збуту та споживчого ринку);

– суб'єкти інноваційної діяльності (фізичні та (або) юридичні особи-громадяни України або інших держав, апатриди (особи без громадянства), група осіб, яка залучає фінансові та майнові ресурси з метою розробки, впровадження та реалізації інноваційних проєктів в межах території України.

Підсумовуючи вищезазначену інформацію, можна стверджувати, що наявність чітких правил щодо регулювання суб'єктів або інших учасників інноваційної діяльності, а також здійснення контролю за її відповідністю щодо законодавства та державних інноваційних програм забезпечує ефективність механізмів нормативно-правового регулювання.

Окрім цього, велике значення відіграє стимулювання сфери інноваційної діяльності, що реалізовується різними способами, зокрема – через формат державних гарантій підтримки інноваційних проєктів з метою захисту публічних інтересів, реалізації державної економічної політики, створення інфраструктурних суб'єктів; щодо захисту прав інтелектуальної власності; щодо вільного доступу до інформації про основні засади державної політики в інноваційній сфері, результатів науково-технічних проєктів та досліджень; щодо кадрової підтримки інноваційних проєктів; щодо підготовки та подальшого підвищення рівня кадрової компетенції в інноваційній сфері [59].

Суб'єктами інноваційної діяльності можуть виступати:

- фізичні особи, а також суб'єкти господарювання України;
- фізичні особи-громадяни інших держав, а також суб'єкти господарювання інших держав;
- апатриди (особи без громадянства);
- група фізичних осіб та (або) суб'єктів господарювання, яка залучає матеріальні ресурси з метою впровадження інноваційних проєктів в межах території України.

Варто сказати, що абсолютна більшість суб'єктів господарювання – інститути. Науковці використовують термін «інституційні інвестори» для позначення даної категорії суб'єктів, у зв'язку з веденням діяльності в якості інвесторів. Вони купують облігації, акції, цінні папери (з метою їх використання в якості засобів фінансових розрахунків) для захисту коштів від інфляції, а також отримання певного прибутку [31, с. 202].

Крім них, на фондовій біржі свою діяльність здійснюють індивідуальні інвестори – тобто приватні особи, ключовим завданням яких є задоволення особистих потреб. На ринку цінних паперів спостерігається наступний тандем: об'єднання індивідуальних інвесторів (приватних осіб) є чисельним, а об'єднання інститутів – впливовим. Це обґрунтовується такими причинами: якщо індивідуальні інвестори зацікавлені здебільшого у власних прибутках, то

інституційні інвестори, задовольняючи власні потреби, зацікавлені в покращенні фінансового стану емітента.

Об'єктами інноваційної діяльності вважають:

- інноваційні проекти;
- інтелектуальні продукти і знання;
- виробничі обладнання та процеси;
- виробнича інфраструктура;
- організаційні та технічні рішення, втілені з метою модернізації структури та якості соціальної та виробничої сфери;
- сировинні ресурси, засоби їхньої переробки;
- механізми формування споживчого ринку та ринку збуту;

Аналізуючи показники України серед міжнародних рейтингів, можна спостерігати доволі неоднозначну ситуацію. Так, відповідно до глобального інноваційного рейтингу агентства Bloomberg, Україна належить до ТОП-50 країн світу за рівнем інноваційного розвитку. Сильними сторонами нашої країни в інноваційній сфері вважається:

- 1) громадяни з вищою освітою – 6 місце у світі;
- 2) патентна та винахідницька діяльність – 17 місце;
- 3) результативність науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності – 39 місце;
- 4) промислова потужність – 34 місце.

Однак, на заваді підвищення рейтингових позицій стає загальнонизький показник ефективності економіки. України. Так, за даними Всесвітнього економічного форуму, наша країна відноситься до категорії держав середнього рівня розвитку інноваційної діяльності.

Останнім часом спостерігається поглиблення співпраці України та Євросоюзу, зокрема – в форматі Сьомої рамкової програми з підтримки дослідницької діяльності. Так, успішно впроваджуються та реалізуються науково-технічні проекти Європейського Союзу (COPernicus, INTAS, TACis та інші) [64, с. 87-100].

Правове регулювання інноваційної діяльності втілюється за рахунок використання:

- державних програм щодо інноваційної діяльності (фінансова підтримка наукової, освітньої та промислової галузі тощо);
- прямого керування державними інноваціями;
- запровадження податкової системи із диференціацією податкових пільг і ставок. З метою залучення до економічної діяльності приватних та іноземних інвесторів, слід запровадити фіксовані ставки податків та митних зборів;
- фінансової допомоги (субсидій, субвенцій, дотацій, бюджетних позик для розвитку конкретних галузей, виробництв, територій. Такі кошти мають виділятися не лише державним, але й приватним підприємствам-виробникам товарів і послуг, освітній галузі, малому та середньому бізнесу. Даний спосіб сприятиме залученню приватного капіталу в економіку країни, створенню здорової конкуренції на ринку, і, як результат, – підвищенню їх якості;
- втілення кредитної, фінансової та амортизаційної політики, політики ціноутворення (зокрема – випуск цінних паперів) [18].

З метою регулювання інноваційної діяльності, держава застосовує такі методи:

1) контролю за виконанням державних норм та (або) стандартів, правил обов'язкової сертифікації продукції тощо: тобто, відповідно до законодавчих актів щодо інноваційної діяльності, її суб'єкти мають дотримуватися стандартів і норм, встановлених законодавством. В тому випадку, коли інноваційна діяльність вимагає одержання сертифікату для її здійснення, то держава контролює отримання державного сертифіката;

2) антимонопольний контроль, приватизація об'єктів державної власності, включаючи об'єкти незавершеного будівництва. Враховуючи особливості того чи іншого напрямку економіки, держава гарантує забезпечення рівних умов для кожного учасника інноваційної діяльності, обмежує монополізацію окремих економічних галузей з боку одного інвестора

або їх групи. В окремих випадках відбувається конкурсний відбір інвестора (оголошується тендер) на інвестування тих чи інших галузей економіки;

3) експертиза інноваційних проєктів: оцінка доцільності впровадження інноваційних технологій в даний проєкт, інноваційну програму або галузь.

З огляду на наявність значної кількості варіантів тлумачення терміну «інноваційна діяльність», слід зазначити, що поняття «інновація» є багатозмістовним, адже охоплює як загальні (ширші) варіанти, так і нестандартні (вужчі), які в основному стосуються виробничо-технічних нововведень [49, с. 392].

Аналізуючи вищеперераховане, можна зробити висновок щодо наявності двох ключових методів характеристики поняття «інновації». Крім цього, вчені розглядають процес інновації як реалізацію нових технологій, продукції, методів управління, організаційних та виробничих методів. Інші вчені розглядають інновацію як результат впровадження нових технологій та виробничих методів [24].

1.3. Проблеми та шляхи вдосконалення державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Досвід країн з високим рівнем розвитку економіки свідчить про актуальність інвестиційної підтримки щодо вітчизняної інноваційної діяльності. Тому Україні слід зосередити увагу на формуванні та впровадженні інвестиційної стратегії щодо підтримки інноваційної діяльності провідних економічних галузей. Це сприятиме підвищенню конкурентоздатності вітчизняного виробництва та розширенню переліку технологічних можливостей. Саме тому, проблеми розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності вважаються пріоритетними [70].

Важлива роль у формуванні, стимулюванні та регулюванні інвестиційно-інноваційної діяльності належить державі.

Сучасна нормативно-правова база вітчизняного законодавства щодо інноваційної діяльності містить близько 200 нпа [47]. Така низька кількість регулюючих документів свідчить про відсутність системної бази щодо формування інноваційної державної політики у напрямках інвестиційної діяльності. Також, через постійні зміни та скасування чинних законодавчих норм втрачаються чинники щодо стимулювання розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. [66]

Аналізуючи систему нормативно-правового регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, можна зробити висновок щодо відсутності як цілісного підходу в даній сфері, так і єдиної стратегії розвитку. Так, Господарський кодекс регулює інноваційні та інвестиційні процеси з позиції взаємодій та єдності, а вже на рівні конкретних законів дані процеси розглядаються окремо. Така методика може бути виправдана необхідністю в систематизації окремих механізмів щодо інноваційно-інвестиційних процесів. Однак, дотичність даних процесів має зберігатися не тільки на законодавчому рівні, а й на рівні інструктивних та методичних нормативно-правових актів [47].

Незважаючи на наявність значної кількості законодавчих актів, необхідно виділити ряд недоліків, які затримують виконання правового регулювання інноваційної діяльності в країні. Серед них виділяють: відсутність послідовної та планомірної політики з боку держави; неоднозначність характеристики понять «інновація» та «інноваційна діяльність»; втрата чинності окремих норм законів; неналежне виконання окремих положень законодавчих актів; дуже низький рівень впровадження науково-технічного потенціалу в економіку; наявність лише деяких об'єктів інноваційної інфраструктури: технопарків, спеціальних економічних зон, наукових парків; відсутність економічних програм розвитку венчурного бізнесу. [56]

Варто зазначити, що реалізація інноваційного вектору розвитку вітчизняної економіки, характерної для провідних країн світу, має стати стратегічним напрямом розвитку нашої країни. Для отримання ефективних результатів в даній галузі, потрібно впровадити більш чіткі економіко-правові

механізми, які гарантуватимуть більш ефективну та послідовну реалізацію стратегічних завдань щодо розвитку вітчизняної інноваційної сфери. Так, слід передбачити врегулювання соціально-економічних та суспільно-правових відносин, що стосуються формування, впровадження та стимулювання новітніх технологій, зокрема об'єктів права інтелектуальної власності, стимулювання суб'єктів інноваційної діяльності, впровадження та забезпечення технологічного оновлення виробництва і т.п. [54]

Необхідними кроками, які сприятимуть змістовним зрушенням у інноваційній сфері можна вважати:

- 1) впровадження планомірної та ефективної державної політики в даній галузі;
- 2) систематизоване використання понять «інновація», «інноваційна діяльність», а також «трансфер технології»;
- 3) вирішення законодавчих протиріч щодо ряду окремих норм правових актів, а також змісту законів, які регулюють окремі зв'язки інноваційного характеру;
- 4) забезпечення належного виконання окремих положень нпа;
- 5) вагоме підвищення залучення науково-технічного потенціалу в економіку;
- 6) формування організованої розгалуженої системи інноваційної інфраструктури (технопарки, наукові парки, спеціальні економічні зони, і т.п.);
- 7) впровадження ефективних державних економічних програм з метою розвитку венчурного бізнесу. [56]

Новітній етап трансформації вітчизняної економіки в інноваційну модель розвитку передбачає комплексне удосконалення законодавства завдяки повному, узгодженому та системному правовому забезпеченню роботи інноваційної системи України [44, ст.141]. Постає необхідність об'єднання норм права щодо інноваційної діяльності, наявних у багатьох підзаконних нормативно-правових актах та законах, у єдиний кодифікований і систематизований акт – Інноваційний кодекс України.

З моменту прийняття Господарського кодексу, продовжується кодифікація вітчизняного законодавства в даній галузі, удосконалюється зміст нормативно-правових актів, модифікуються сфери господарського правового регулювання, а також їх розгалужень, розвиваються нові сегменти законодавства. З огляду на це, вищезазначені фактори підштовхують законодавця на проведення кодифікаційної роботи. Науковець Д.В. Задихайло вважає, що кодифікація може суттєво модернізувати та реформувати зміст, інтегрувати нові підходи господарсько-організаційного забезпечення щодо окремих видів діяльності, покращити регулювання господарських та виробничих механізмів у відповідності до сучасних показників ефективності ринкових відносин, судової та ділової практики [36, с. 178]. Кодифікація вітчизняного законодавства у сфері інновацій передбачає розвиток інноваційної системи України, враховуючи усі особливості соціально-економічного розвитку держави.

На рівні доктрини розглядається думка щодо необхідності та особливої актуальності кодифікації національного інноваційного законодавства, враховуючи провідну роль інноваційних технологій у сучасному розвитку країни.

Варто зазначати що кодифікація норм процесуального та матеріального права має на меті упорядкованість, узгодженість та систематизацію норм діючого законодавства. Внаслідок запровадження кодифікації, відбувається зміна та оновлення правових норм, які не відповідають умовам новітнього розвитку та мають застарілий характер; нівелюються прогалини в законодавстві, розв'язуються суперечності щодо впровадження суспільних відносин, покращується процес їх регулювання, а отже – відбувається реформування законодавства. Характерною особливістю кодифікації в умовах впровадження суспільної діяльності на території України можна вважати її здійснення з метою імплементації вітчизняного законодавства відповідно до законодавчих актів Європейського Союзу, а також країн-учасниць ЄС для прискорення вступу України до економіко-політичного союзу. [67]

Вітчизняні науковці намагаються вирішити питання фрагментарності та недосконалості інноваційного законодавства через його кодифікацію. В результаті, було підготовлено проєкт Інноваційного кодексу України, який був розроблений робочою групою, створеною за розпорядженням Офісу Президента України, а також Національної академії правових наук України. Його обговорення було проведене Національною академією правових наук України, Науково-дослідним інститутом правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України та Юридичною академією імені Ярослава Мудрого в рамках науково-практичної конференції «Проєкт Інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері 14 червня 2011 року в місті Харкові. Згідно частини 2 статті 5.5.3. даного проєкту, інноваційними можна вважати послуги, що надаються із використанням новітніх розробок, які мають роль інновацій. Отже «інноваційність» даної послуги розглядається через призму її надання: новітні інструменти, методи та технології. На мою думку, дане визначення розкриває суть інноваційних послуг не в повній мірі, адже досить розпливчато визначає правову природу даної категорії, а отже – потребує подальшого розширення.

Нормативно-правове регулювання послуг інноваційної сфери можна розглядати, як важливий складник у реформуванні вітчизняної економіки, спрямований на підвищення рівня стійкості щодо зовнішніх впливів на момент світової економічної кризи. Однак, питання щодо правового регулювання послуг інноваційної галузі залишається маловивченим. У науковій літературі в основному розглядаються правові аспекти, які, за своїм характером, мають базуватися на економічному змісті інноваційних технологій [43].

Д.В. Задихайло зазначає, що окремим питанням виступає господарсько-правове забезпечення особливих видів діяльності у інноваційній сфері, зокрема – діяльності компаній та організацій, які займаються перетворенням інноваційної розробки у інноваційний продукт з метою подальшої комерціалізації та керування інтелектуально-інвестиційним активом.

Відсутність даної ланки у ланцюгу вітчизняної інноваційної системи фактично роз'єднує рух інноваційної діяльності у ній [36, с. 183].

Окрім проблеми широкої нормативно-правової бази, ключовою перешкодою науковці вважають її недотримання. Станом на сьогодні, в Україні відсутній єдиний централізований державний орган, який підтримує та реалізує інноваційно-інвестиційну діяльність. На території України інституційні форми щодо підтримки вітчизняного інноваційного та інвестиційного розвитку виражені у форматі структурних підрозділів, а саме: управлінь розвитку інноваційної діяльності, департаментів регіонального розвитку ОДА тощо. Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що контроль за інноваційно-інвестиційною діяльністю на території України здійснюється колегіально: зусиллями територіальних підрозділів та Міжвідомчої комісії щодо державних інвестиційних проєктів, силами законодавчої та (або) виконавчої влади без явних управлінських форм [47].

Важливим фактором у процесі впровадження інноваційно-інвестиційної політики вважається формування та втілення ефективного фінансового плану, а також реалізація дієвих заходів. Але на даному етапі виникає ще один проблемний елемент регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності - низький рівень бюджетного фінансування даної сфери.

Підтримка ж інноваційної діяльності приватного сектору економіки характеризується наявністю спеціальних податкових режимів, зокрема – звільнення даних об'єктів від сплати податків на певний період [57]. Однак, на практиці підтвердити процес інноваційної діяльності з метою сплати податків (у звітному періоді) практично неможливо.

Низький рівень бюджетного фінансування приватних інвестицій у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва не забезпечує ні достатнього рівня підтримки, ні створює підстави для подальшого зростання обсягів виробництва. [63]

Станом на сьогодні, основними проблемними питаннями державного регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності, які гальмують процес

розвитку, підводять до втрати конкурентоздатності суб'єкти господарювання, знижують інноваційний потенціал вітчизняної інвестиційної привабливості, є:

- недосконалість чинного законодавства;
- розсіювання повноважень;
- розповсюдження практики недотримання законодавства та (або) втрата чинності окремих статей законів щодо державного фінансування інноваційної діяльності;
- низький рівень бюджетного фінансування.

Зважаючи на непослідовність впровадження та низьку ефективність державної інвестиційно-інноваційної політики, Україна значно відстає в технічному розвитку від провідних країн світу. Скорочується кількість активних інноваційних підприємств, стримується розвиток найбільш прогресивних галузей промисловості – високотехнологічних. Як результат – знижується рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки. [70]

Теперішня нестабільна ситуація в інноваційно-інвестиційній галузі вимагає створення такої ефективної державної політики, яка змогла б відтворити об'єктну базу інноваційної діяльності та прискорити економічне зростання України. У зв'язку з цим головними завданнями можна вважати:

- модернізація окремих нормативно-правових актів інноваційно-інвестиційної діяльності;
- об'єднання зусиль народних депутатів, урядовців, наукової та бізнес-сфери з метою оптимального комплексного вирішення тактичних, методологічних і стратегічних проблем створення державної інноваційно-інвестиційної системи;
- створення стратегії національного інноваційного та інвестиційного розвитку за умов тотальної глобалізації, які дають змогу для подальшого впровадження інноваційного механізму розвитку країни, забезпечивши її конкурентоздатність;
- втілення дієвої фінансової стратегії щодо підтримки інновацій;

– формування сприятливих умов для розробників інноваційної продукції, підтримка інноваційної діяльності підприємництва.

Вищеперерахований перелік завдань має стати базовою моделлю функціонування механізмів інвестиційного забезпечення щодо інноваційної діяльності національних підприємств. Подальші дослідження мають бути спрямованими на створення методики оцінювання ефективності та доцільності інвестиційного фінансування окремих категорій інноваційної діяльності.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ, ПРОДУКТІВ І ПРОДУКЦІЇ ТА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1. Правовий режим інноваційного проєкту, продукту та продукції

Поняття «правовий режим» посідає одне з провідних місць в юридичній науці. Однак багатогранність цього поняття не дозволяє вченим та дослідникам дійти згоди з приводу змісту та суті цього поняття, яке розповсюджене не тільки в правовій сфері, а і в теорії політології та державознавства. В перше ця категорія була використана в 80-ті роки ХХ століття, і донині залишається актуальною [48].

Питання розкриття змісту терміну «правовий режим інноваційного проєкту» не є поширеним серед дослідників і науковців у галузі вітчизняного права. Деякі питання, зокрема щодо розкриття змісту даного терміну, досліджувала Ю.С. Атаманова [16].

Окрім цього, питання щодо правового врегулювання інноваційного проєкту розглядали такі вчені: Д.В. Задихайло, Д.С. Висоцький, О.П. Орлюк, В.К. Мамутов, І.В. Спасибо-Фатєєва та інші [48].

Поняття інноваційного проєкту визначається як одна із форм впровадження інноваційної діяльності (або як набір документів) [49].

Інноваційний проєкт розглядають як один із способів впровадження інноваційної діяльності, що представляє собою складний комплекс взаємопов'язаних заходів, які реалізуються з метою подальшого досягнення поставлених завдань із пріоритетних наукових або науково-технічних напрямів. Як процес реалізації інновацій, інноваційний проєкт вважається комплексом організаційних, наукових, виробничих, науково-технологічних, а також комерційних заходів, які були виконані в конкретній послідовності. Окрім цього, інноваційний проєкт є сукупністю організаційно-планової науково-технічної та розрахункової документації, необхідної для досягнення

цілей та завдань проєкту. Європейські фахівці позначають даний правовий аспект терміном «Design». Зміст інноваційного проєкту найповніше розкритий у першому визначенні. [49].

Згідно ЗУ «Про інноваційну діяльність», інноваційний проєкт – це комплекс документів, які характеризують процедуру, а також необхідні заходи (зокрема – інвестиційні) з метою формування та реалізації інноваційного продукту або продукції. Окрім цього, законом передбачається державна підтримка у впровадженні інноваційного проєкту, яка надається за наявності державної реєстрації проєкту, що здійснюється в порядку, визначеному КМУ [5].

Основні елементи інноваційного проєкту:

- конкретно визначені цілі та (або) завдання, які характеризують основну мету даного проєкту;
- комплекс заходів щодо вирішення інноваційної проблеми та реалізації поставленого завдання;
- план щодо реалізації окремих проєктних заходів: залучення виконавців і ресурсів для подальшого втілення поставленої мети в конкретні терміни (в межах визначених критеріїв якості та вартості);
- визначальні критерії проєкту (починаючи з цільових і завершуючи окремими критеріями з питань заходів, виконавців, а також етапів реалізації проєкту), в т.ч. - показники ефективності [49].

Підсумовуючи вищезазначене, інноваційний проєкт є однією із основних форм впровадження інноваційної діяльності в Україні, проте інноваційні проєкти поділяються на різні типи. Дослідивши інноваційне законодавство, а також наукові праці в інноваційній сфері, можна дійти висновку, що класифікація інноваційних проєктів відбувається незалежно від формату держфінансування інноваційної діяльності.

Дослідники вважають, що використання цього поділу надає можливість визначити модель підтримки інноваційних проєктів з боку держави: кожному проєкту притаманні своєрідні види державного фінансування. Враховуючи

вищезазначене, науковці пропонують класифікувати інноваційні проекти у відповідності до видів фінансування інноваційної діяльності з боку держави, зокрема:

1) інноваційні проекти, які знаходяться в Реєстрі, включаючи пріоритетні інноваційні проекти:

- проекти, які фінансуються із державного бюджету, бюджету АРК, а також місцевих бюджетів;
- проекти, які отримують кошти з боку комунальних або державних фінансово-кредитних установ;
- проекти, фінансування яких здійснюється за допомогою інших джерел, не заборонених вітчизняним законодавством;

2) проекти технопарків, зокрема:

- проекти, які фінансуються за рахунок бюджету та спрямовані на підтримку діяльності технопарків;

3) проекти наукових парків, включаючи:

- проекти, що потребують державної підтримки;

4) інноваційні проекти, які реалізуються в межах втілення програм з інноваційного розвитку (галузевих, регіональних, державних, міжнародних тощо);

5) інші проекти.

Державна реєстрація інноваційних проектів здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади щодо інноваційної діяльності. До компетенції даного органу також відноситься ведення Державного реєстру інноваційних проектів.

Кваліфікація проекту є необхідною умовою його внесення до Державного реєстру інноваційних проектів. Для подальшої кваліфікації проекту, спеціальний уповноважений орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності визначає окремий підрозділ.

Орган має регіональні філії в АРК, областях, місті Києві та Севастополі. Окрім цього, установа має провести експертизу щодо проєктів, прийнятих до розгляду.

Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» передбачає проведення експертизи за кошти суб'єктів, які направили інноваційні проєкти до державної реєстрації [8].

Відповідно до результатів експертизи, проєкти, які були визнані інноваційними, вносяться до Державного реєстру інноваційних проєктів, тоді як проєкти із пріоритетних напрямів у сфері інновацій визнаються, як пріоритетні інноваційні проєкти [8].

Після даної процедури, бюлетень спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності розміщує інформацію про публікацію проєкту у відповідному списку Державного реєстру інноваційних проєктів.

Орган виконавчої влади щодо інноваційної діяльності видає свідоцтво щодо державної реєстрації інноваційного проєкту відповідно до форми, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

Свідоцтво державної реєстрації інноваційного проєкту діє протягом семи років з моменту його видачі. Після завершення реєстраційного свідоцтва проєкту, запис у Держреєстрі інноваційних проєктів має бути автоматично анульованим. Дана інформація має бути розміщена у бюлетені центрального органу виконавчої влади, який регулює сферу інноваційної діяльності.

Реєстрація проєктів не передбачає жодних зобов'язань щодо бюджетного кредитування, його виконання чи фінансування з боку держави. Терміни розгляду інноваційного проєкту, поданого на державну реєстрацію, не мають бути вищими, ніж шість місяців із дня його підписання.

Якщо суб'єкт (фізична або юридична особа) інноваційної діяльності не погоджується з рішенням щодо кваліфікації інноваційного проєкту або щодо його реєстрації, він (вона) має право оскаржити дане рішення в суді.

Установа несе відповідальність за достовірне проведення експертизи , а також за конфіденційність інформації, пов'язаної із інноваційним проєктом. Порушення під час кваліфікації та державної реєстрації інноваційного проєкту спричиняють настання відповідальності згідно чинного законодавства.

До правопорушень відносять:

- 1) прийняття рішення про кваліфікацію інноваційного проєкту, його реєстрацію без необхідної експертизи;
- 2) підробка висновків експертів;
- 3) вчинення дій спрямованих на зашкодження проведення експертизи;
- 4) примушення експертів, створення таких умов, які призведуть до публікації недостовірної експертної оцінки;
- 5) погрожування або утиски експертів за надану несприятливу експертну оцінку, по відношенню до однієї із сторін.
- 6) залучення до експертизи осіб, які мають зацікавленість у її подальших результатах;
- 7) розголос конфіденційної інформації, пов'язаної із інноваційним проєктом.

Для створення новітнього науково-технічного нововведення слід розпочинати роботу з етапу науково-дослідних робіт. Однак, даний проєкт може бути спрямованим на впровадження навіть незначного нововведення, результати якого були отримані на момент виробництва продукції. В даному випадку буде створений абсолютно інший інвестиційний попит. Окрім цього, початком розробки інноваційного проєкту може вважатися придбання права інтелектуальної власності, створеної до цього моменту (наприклад – у форматі ліцензії). В даному випадку, інвестиційний попит матиме інші ознаки.

Враховуючи вищезазначене, можна запропонувати наступну класифікацію проєктів зважаючи на охоплення ними напрямків інноваційних процесів:

- інноваційний проєкт має містити всі етапи інноваційного процесу; його слід починати із проведення основоположних досліджень з питань впровадження інноваційної продукції або послуги;
- незавершеним інноваційним проєктом першого типу вважають той проєкт який містить тільки початкові етапи інноваційного процесу;
- незавершеним інноваційним проєктом другого типу вважають проєкт, який містить заключні етапи інноваційного процесу.

Незважаючи на те, що формування справжнього попиту на інвестиції відбувається на момент здійснення інноваційних проєктів, інноваційний проєкт не може виступати об'єктом інвестицій, адже його статус не є визначеним. Підприємства, які забезпечують інноваційний процес, виконують роль формального інвестиційного об'єкту.

Для залучення інвесторів, інноваційне підприємство має виконати оцінку інноваційного проєкту за поданими критеріями:

- стратегічна політика та мета підприємства;
- дослідна, наукова та конструкторська робота;
- виробництво.
- маркетинг;
- фінанси; (Подано згідно Закону України «Про інноваційну діяльність»)

Механізми державної реєстрації проєктів визначаються Законом України «Про інноваційну діяльність», Законом України «Про наукову і науково-технічну експертизу», Постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.2003р. №1474 «Про затвердження порядку державної реєстрації інноваційних проєктів і ведення Державного реєстру інноваційних проєктів».

Державна реєстрація інноваційних, а також пріоритетних інноваційних проєктів здійснюється центральним органом виконавчої влади, що несе відповідальність за виконання державної інноваційної політики та регулює Державний реєстр інноваційних проєктів. Станом на сьогодні, таким органом є Міністерство цифрової трансформації України, яке координується та регулюється Кабінетом Міністрів України.

У сучасному житті інновації відіграють вирішальну роль у розвитку технологій та економіки. Станом на сьогодні, вони мають вирішальний вплив у підвищенні рентабельності державних підприємств. В нинішній нестабільній ринковій ситуації ключовою умовою для збереження підприємств є виробництво і модернізація товарів і послуг.

У статті 1 Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційний продукт розглядається як кінцевий результат науково-дослідної або дослідно-конструкторської діяльності, відповідно до вимог, наведених у законі. Поняття «інноваційний продукт», а також вимоги щодо нього більш детально розкриті у ст. 14 даного Закону: інноваційний продукт є результатом реалізації проєкту, отже – науково-дослідною або дослідно-конструкторською розробкою технології чи продукції (з наявністю окремого дослідного зразка та (або) партії). Інноваційний продукт повинен відповідати наступним вимогам: [5]

- виступати втіленням об'єкта інтелектуальної власності (а саме - моделі, винаходу, селекційного досягнення топографії, промислового зразка і т.п.) або реалізацією відкриттів. У цьому випадку необхідна наявність ліцензії у виробника продукту, одержана від власника об'єкту, або державні документи, такі як свідоцтва або патенти.

- розробка такого продукту сприяє підвищенню науково-технічного потенціалу та технологічного рівня держави.

- вітчизняний продукт вважається конкурентоспроможним та буде мати кращі економічні показники ніж інші конкурентні продукти, що представлені на ринку чи буде вважатися таким, що зроблений в Україні вперше [5].

На думку деяких науковців тлумачити один і той самий термін у різних статтях того ж самого закону по різному є неприпустимим. Так, у статті 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційний продукт визначений як кінцевий результат такої діяльності, а науково-дослідна та (чи) дослідно-конструкторська робота – її процес. А стаття 14 цього Закону навпаки визначає інноваційний проєкт як процес, а продукт (у форматі дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки), або продукцію з дослідним зразком і

(або) партії – кінцевим результатом [5]. З метою правового узгодження поняття інноваційного процесу необхідно використовувати поданий цикл: об'єкт інтелектуальної власності – інноваційний проєкт – продукт інноваційного процесу – інновація – інноваційна продукція.

На думку вченого Х. Нойбауера, інноваційні продукти слід характеризувати за такими ознаками:

- завжди мають на меті практичне використання оригінальних рішень;
- інноваційні продукти повинні нести очевидну користь для споживача (соціальну і (або) господарську), що у свою чергу буде передумовою для подальшого впровадження та поширення інноваційного продукту на ринку;
- означають, що інноваційний продукт на підприємстві використовують вперше;
- потребують особливого підходу, а також мають тісні зв'язки з ринком.

Інноваційний продукт не може бути створений в умовах базових виробничих технологій, він вимагає творчих здібностей розробників, а також осмислення необхідності у виробництві даного продукту.

Інноваційну продукцію можна класифікувати різними способами. Так, Шумпетер класифікує інноваційні продукти за такими критеріями:

- використання нових матеріалів;
- використання нових процесів;
- освоєння нових ринків;
- використання нових ресурсів;
- впровадження нових форматів організації виробництва [69].

Науково-дослідницька фірма «Артур Д. Літл», оцінюючи роль сучасних технологій, виділила три види інновацій: базові, ключові, та виникаючі. Як наслідок, виникла необхідність визначити завершальні технології.

Отже, наразі класифікація містить чотири види інноваційних технологій:

Рис. 2.1.1

Види інноваційних технологій	Характеристика
1. Ключові технології	Використання фірмою сучасних

Види інноваційних технологій	Характеристика
	новітніх технологій для підтримання конкурентоспроможності та зайняття лідируючих ринкових позицій. Такі технології можна охарактеризувати терміном «хайтек-продукти» або «радикальні інноваційні продукти».
2. Базові технології	Неодноразово відпрацьовані та широковідомі технології, які можуть забезпечити створення продуктів належної якості.
3. Виникаючі технології	Технології, які наразі знаходяться в експериментальному стані, але, в майбутньому, можуть стати провідними на ринку.
4. Завершальні технології	Зважаючи на новітність та високий рівень якості, деякі з технологій можуть стати на заваді функціонування окремих галузей, а також стати причиною зменшення робочих місць. Наприклад, винахід ПК сприяв різкому зменшенню популярності та подальшому зникненню професії друкаря. При цьому, поява автомобіля стала причиною зникнення гужового транспорту із місцевих вулиць. Винайдення транзисторного приймача призвело до зникнення лампових радіоприймачів

Інноваційна продукція може виступати щойно сформованою моделлю так само, як і модифікацією чи удосконаленням вже існуючої моделі. Фахівці із США розглядають шість категорій інноваційної продукції, які різняться між собою, перш за все, ступенем нововведення як для споживачів, так і компанії. Так, до них належать:

Рис. 2.1.2

Інноваційний продукт у всьому світі	новий товар, який виробляється для його подальшої реалізації на ринку (10%)
Асортимент інноваційної продукції	новий товар, затверджений компанією для реалізації на конкретному ринку (20%)
Доповнення асортименту	новий товар, який доповнює конкретний асортимент (26%)
Удосконалення продукції	удосконалений товар, який повинен замінити вже існуючий (26%)
Зміна позицій	існуючий товар, який спрямовується на новий ринок (або на його окремий сектор) (7%)
Зменшення витрат	зменшення витрат на створення товару у порівнянні з тим, який випускався раніше (11%)

Бачимо, що лише 10% від загальної кількості виготовленого товару виробляються з вищим рівнем запровадження інноваційних технологій (щодо виробництва та ринку). Її виробництво, перш за все, може викликати значні ризики та витрати. Як показує досвід, ризик виготовлення інноваційного продукту є нижчим, ніж ризик його не прийняття споживачем. Тому, розвинуті компанії не починають виробництво інноваційної продукції, обґрунтовуючи свою позицію великими ризиками та витратами.

Заключним результатом інноваційного процесу вважається створення нового продукту та його просування на ринок. Х. Нойбауер вважає, що згідно до проведених досліджень лише 30% інноваційних продуктів успішно реалізовується на ринку, інша частина або тільки покриває витрати на їх виробництво або залишається не успішною.

Відповідно до діючого законодавства інноваційною вважається продукція, що відповідає таким вимогам:

- вважається реалізацією інноваційного проєкту;
- створена в Україні вперше, або є конкурентоспроможною щодо відповідного типу продукту, яка представлена на ринку та має кращі економічні та технічні показники [37].

За думкою вчених, поліпшення характеристик, пов'язаних із реалізацією інноваційної продукції, стане можливим завдяки:

- розвитку та збереження вітчизняного наукового-технічного потенціалу;
- встановлення пріоритетних напрямків щодо науково-технічної діяльності, використовуючи особливості інвестиційної, амортизаційної та податкової політики;
- впровадження інноваційних трансформацій відповідно до визначених пріоритетів у найшвидший період [37];
- залучення інвесторів до інноваційних проєктів всеукраїнського та міжнародного формату;
- створення та запровадження ефективних механізмів для підвищення рівня інвестицій зі сторони промислових підприємств і банків у інноваційну та наукову галузі;
- збільшення ринкового попиту на цінні папери малих високотехнологічних підприємств на фондовому ринку;
- отримання закордонних патентів на українські винаходи для збереження права інтелектуальної власності за вітчизняними винахідниками;
- впровадження пільгового оподаткування щодо підприємств для освоєння інноваційних технологій, витрат на створення новітньої інноваційної продукції;
- впровадження пільгового оподаткування щодо суб'єктів інноваційної діяльності на початковому етапі з метою реалізації виробництва інноваційної продукції;
- впровадження пільгового режиму щодо кредитів та відрахувань на початкових етапах модернізації виробництва (в т.ч. – зменшення податку на

прибуток від певної частини загальної вартості інвестицій у виробничі потужності підприємства) [37].

Прикладом суперечності у вітчизняному законодавстві виступає Закон України «Про інноваційну діяльність», який характеризує поняття «інноваційний продукт» як кінцевий результат впровадження науково-дослідних робіт, а поняття «інноваційна продукція» – як новий конкурентоздатний товар. Тому виникає питання щодо визначення інновацій даним Законом як новостворених та удосконалених конкурентоздатних технологій, продукції або послуг. Можна зробити висновок: інноваційний продукт не обов'язково є інновацією, а це суперечить дійсності. Проте таке протиріччя може стати причиною того, що виробник матиме труднощі складно буде довести, що їхній інноваційний продукт або інноваційний проєкт вважаються справді інноваційними і можуть користуватися пільгами, встановленими законодавством. Крім того, суперечності у вітчизняному законодавстві є причиною гальмування здійснення інноваційної діяльності підприємствам в межах технопарків [60]. Тому удосконалення нормативно-правової бази має здійснюватися за такими критеріями:

- запровадження конкретних правових гарантій, які гарантували б дієвий захист підприємницької діяльності;
- оновлення діючих нормативно-правових актів щодо діяльності підприємств з метою вирішення внутрішньо-правових суперечностей і скасування окремих положень нпа, які стають на перешкоді подальшого розвитку інноваційної діяльності [60].

Новітні технології у харчовій галузі мають великий потенціал для підприємств, які їх застосовують. Проте, існує група людей, яка потребує нові продукти харчування; це відіграє велику роль у подальшому розвитку інноваційних технологій.

Вчені пропонують розробити соціальну програму для використання інноваційної продукції як сучасного інструменту економічного розвитку. Соціальна програма – це комплекс заходів, планів або дій пов'язаних між

собою, які мають на меті вирішення єдиної проблеми або досягнення цілі. Мета програми – забезпечення людей продукцією, яку вони потребують. Для вирішення даного завдання необхідно чимало часу, значні матеріальні та фінансові ресурси. Завдання програми - виробництво інноваційної продукції на підприємствах з метою її реалізації на вітчизняному та міжнародному ринку. За умови виконання даного завдання, ми можемо спостерігати зростання конкурентоспроможності підприємств та вирішення нагальної проблеми. Даний процес стане каталізатором для подальшого розвитку іміджу компанії та її іміджу.

Для прикладу наведу модель створення інноваційної продукції:

- 1) З'ясування проблеми;
- 2) Розгляд перспектив щодо реалізації інноваційної продукції на ринку;
- 3) Створення інноваційного продукту або продукції;
- 4) Аналіз ефективності виготовленого продукту, його суспільної значущості;
- 5) Зменшення витрат для виготовлення продукції;
- 6) Вихід товару на зовнішній і внутрішній ринок;
- 7) Початок рекламної кампанії продукції серед споживачів.

Реалізація останнього пункту програми буде можливою завдяки стимулюванню продажів. Таким чином, реалізуючи власний продукт, підприємство направляє частину від прибутку на підтримку та рекламу інноваційного продукту. Такий інструмент є одним з дієвих тому, що вирішує деякі актуальні питання: по-перше, збільшує увагу та кількість споживачів даного формату продукції, що позитивно впливає на її поширення; по-друге, спостерігається зростання кількості проданого товару; по-третє, підвищується рівень довіри споживачів до компанії; це, в свою чергу призводить до поширення її продукції на вітчизняному ринку [60].

Рекомендації для покращення соціальної програми:

- внесення змін до нормативно-правових актів з питань регулювання інноваційних проєктів;

- її регулювання на всіх рівнях (місцевому, регіональному, всеукраїнському);
- зміна податкового законодавства для підтримки функціонування соціальних підприємств;
- виділення державної підтримки (у форматі безвідсоткових кредитів) з метою оновлення виробничого обладнання та виробництва інноваційної продукції;
- залучення зовнішнього інвестування;
- використання досвіду іноземних компаній-виробників інноваційних продуктів [60].

Отже, зважаючи на недоліки та недопрацювання в чинному законодавстві, слід підкреслити те, що інноваційний продукт виступає об'єктом інтелектуальної власності, втіленого в якості пробної продукції та (або) інноваційної технології із застосуванням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Інноваційний продукт повинен відповідати зазначеним у законі вимогам, може бути впровадженим у господарську діяльність для виготовлення інноваційної продукції, може бути використаним для надання послуг, або для розвитку інноваційного виробництва на базі сучасних технологій.

2.2. Правовий режим іноземних інвестицій

Станом на сьогодні, основними нормативно-правовими актами, які регулюють іноземні інвестиції, виступають ЗУ «Про режим іноземного інвестування» та ЗУ «Про захист іноземних інвестицій на Україні».

Відповідно до статті 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції – це цінності, які залучаються в об'єкти інвестиційної діяльності з боку іноземних інвесторів згідно вітчизняного законодавства з метою одержання прибутків або досягнення певного соціального ефекту [10].

Правовий режим щодо іноземних інвестицій зазначено в ст. 394 ГКУ, згідно якої стосовно іноземних інвестицій на території України встановлено державний режим інвестиційної діяльності, окрім винятків, що передбачені даним Кодексом, а також чинними законами та іншими міжнародними договорами, на які надано згоду Верховною Радою України [2].

Вітчизняне податкове законодавство регулює питання щодо оподаткування іноземних інвестицій, а також підприємств з іноземним капіталом. Державні програми щодо залучення іноземного капіталовкладення у пріоритетні галузі (економічну, соціальну) мають передбачати застосування окремих пільг щодо суб'єктів господарювання, які здійснюють інвестиційну діяльність у цій сфері. Закон може обмежувати або забороняти діяльність іноземців або підприємств з наявністю іноземного капіталу в окремих економічних галузях або в межах окремих територій, виходячи з принципів національної безпеки держави.

Закон України «Про режим іноземного інвестування» виділяє наступні форми здійснення іноземних інвестицій [10]:

- часткова участь у діяльності підприємств, які створені спільно з українськими фізичними та юридичними особами, або покупка частки функціонуючих підприємств;
- створення підприємств, які цілком належать іноземним особам, філіям та іншим відокремленим підрозділам іноземних юридичних осіб або ж покупка повного пакету акцій працюючих підприємств;
- покупка нерухомого або рухомого майна, не забороненого вітчизняним законодавством, зокрема – будинків, квартир, приміщень, обладнання, транспортних засобів та інших об'єктів власності, шляхом прямого отримання майна та (або) майнових комплексів, або у вигляді цінних паперів (акцій, облігацій);
- покупка власноруч або з використанням допомоги українських фізичних або юридичних осіб права користування землею або користування природними ресурсами на території України;

- покупка інших майнових прав;
- господарської та (або) підприємницької діяльності на основі окремих угод щодо розподілу продукції;

Для підтримки іноземного інвестування стаття 397 ГК України встановлює такі гарантії щодо іноземних інвесторів [2]:

- застосування гарантій щодо захисту іноземних інвестицій у випадку зміни законодавства щодо іноземних інвестицій;
- гарантії з приводу примусового вилучення, та незаконної діяльності посадових осіб органів влади;
- компенсація та відшкодування збитків іноземцям;
- гарантії у випадку припинення процесу інвестиційної діяльності;
- гарантії перерахунку доходу та використання заробленого від інвестицій;
- інші гарантії щодо здійснення інвестиційної діяльності.

За нинішніх економічних умов, які склалися на території України, у більшості суб'єктів господарювання виникають проблеми, пов'язані з нестачею кредитних та фінансових ресурсів. При цьому, вітчизняні інвестори не збираються вкладати власні кошти для розвитку вітчизняної економіки, тим паче – ставати спонсорами ризикованих інноваційних проєктів, надаючи перевагу прибутковішим та менш ризикованим схемам інвестиції власного капіталу за кордоном. Враховуючи наслідки сучасної світової фінансової кризи, ця проблема набула ще більшої актуальності [38].

Дещо покращити становище інноваційної сфери може залучення інвестицій із закордону. Аналізуючи міжнародний досвід, можна зазначити, що даний процес є дієвим фактором підвищення рівня інноваційної діяльності в багатьох країнах. Так, за рахунок залучення прямих інвестицій, вирішуються проблеми трансферу інноваційних технологій, підприємницького досвіду та навичок, розширюється спектр фінансової діяльності. А «портфельні інвестиції» сприяють розвитку фінансового стану країни, підвищують якість управління і т.п. Однак, наші дослідники наголошують на тому, що вітчизняна

економіка й суспільство формується у негативному системному середовищі зовнішніх ефектів: психологічних, екологічних, демографічних, ресурсних, у структурі яких важливу роль відіграє фінансово-інвестиційний чинник [39].

У зв'язку з вигідним географічним положенням, містким ринком, сприятливим кліматичним умовам і, зважаючи на наявність порівняно дешевої та кваліфікованої робочої сили, Україна має зацікавленість серед іноземних інвесторів. Проте, варто не забувати і про наявність недоліків іноземного інвестування.

По-перше, залучення прямого іноземного інвестування може призвести до того, що довготривалі зв'язки, які виникають між резидентами, перш за все відображають інтереси інвесторів, як наслідок посилюється контроль іноземних корпорацій за розвитком національної економіки [39].

По-друге, все частіше спостерігаються випадки нечесної конкуренції з боку іноземців. Наприклад, іноземна організація купує контрольний пакет акцій вітчизняного акціонерного товариства, з метою усунення наявних або потенційних конкурентів з ринку [25].

По-третє, на жаль, спостерігаються випадки, під час яких іноземні організації використовують національні підприємства у якості переробних центрів, виготовляючи продукцію, яка призначена для експорту. В результаті, виснажуються природні ресурси регіону, зростає рівень забруднення навколишнього середовища. Діяльність даних підприємств завдає непоправних збитків здоров'ю наших співгромадян [39].

Через це, не заперечуючи необхідність залучення іноземного інвестування, варто наголосити, що проблеми, які пов'язані з оцінкою ефективності іноземного інвестування, мають регулюватися органами місцевого самоврядування з метою мінімізації негативного впливу підприємства на екологію району або області. За умови використання іноземних капіталовкладень, обов'язково необхідно проводити оцінку інвестиційних проєктів, зокрема – рівень екологічної безпеки. Однак, залучати

інвестиції у вітчизняні інноваційні проекти або програми спільних підприємств, які функціонують на території України, іноземці не поспішають [61].

2.3. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств

Поняття інноваційного підприємства міститься в статті 16 ЗУ «Про інноваційну діяльність». Інноваційне підприємство (тобто таке, що реалізує інноваційну діяльність) – це підприємство або їх об'єднання, яке виробляє та поширює інноваційні продукти або послуги, враховуючи те, що обсяг такої продукції має становити понад 70 відсотків від загальної кількості продуктів і послуг у грошовому вираженні. Таким чином можна вважати, що інноваційне підприємство виробляє та реалізує інноваційну продукцію, створену лише в процесі реалізації інноваційного проекту [27]. Отже, відповідно до законодавчих норм щодо інноваційної діяльності, під терміном «інноваційне підприємство» розглядається підприємство та їх об'єднання, яке створює та впроваджує інноваційні проекти на території країни.

Інноваційні підприємства можуть існувати у вигляді інноваційних центрів, технополісів, технопарків, бізнес-інкубаторів тощо.

Основними видами інноваційних територіальних структур є промислові, дослідницькі та технологічні парки, регіональні мережі, бізнес-інкубатори технополіси і т.п. Особливе місце серед них займають технопарки, основне завдання яких полягає у підтримці і розвитку підприємництва в інноваційній сфері. На території технопарків можуть знаходитися фірми та лабораторії, основною метою яких є впровадження високих технологій. Технологічні парки сприяють співробітництву науки, освіти та виробництва з метою запровадження наукових і технологічних розробок [33, с. 1055]. Однак, порівняно з організаціями, ключове завдання яких полягає у створенні новітніх технологій (зокрема - конструкторських бюро, університетів і т.п.), основною метою технопарків є комерціалізація з наступним розвитком технології,

запровадженням її у виробництво для того щоб підтримати підприємців і підприємства.

Сфера технологічних парків охоплює також утворення інноваційних об'єднань, які в свою чергу повинні аналізувати наукові, університетські та інші дослідження. Такі організації допомагають «перетворити» знання (тобто – інтелектуальний капітал) в інноваційну продукцію.

Технопарки створюються підприємствами для того щоб останні мали змогу пройти через усі цикли інноваційного процесу в найкоротший період із невисокими фінансовими затратами, а також застосувати наукові знання на практиці. Технологічні парки залучають венчурні інвестиції з метою підтримки новостворених фірм, які використовують наукові досягнення у власній діяльності, створюючи бізнес-план для інвесторів. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що технопарки задовільняють інтереси як споживача, так і розробника наукової продукції [28].

Технопаркам притаманна доволі різна структура, розміри, умови функціонування, а також виробнича діяльність. Ними можуть вважатися як найпростіші підприємства, які займають невелике приміщення та реалізують кілька видів послуг інноваційної діяльності, так і доволі великі компанії з наявністю великого штату кваліфікованих працівників. Невеликі підприємства зазвичай розташовуються неподалік від навчального центру або промислового виробництва. На відміну від них, великі компанії містять кілька підрозділів, які пов'язані між собою науковими, виробничими, конструкторськими або іншими функціями. Їм притаманна розвинена експериментальна база та провадження усіх типів процесів: від наукових досліджень до комерційних проєктів щодо реалізації інноваційної продукції [40, с. 397].

Технопарки, здебільшого, мають форму масштабних наукових територіальних комплексів з доволі складною структурою, які надають значну кількість послуг. Складовими технологічних парків можуть бути маркетингові центри, навчальні центри, бізнес-інкубатори, наукові та експортні зони і т.п. Функції кожного центру відповідають потребам певної інноваційної галузі [21].

Створення технопарків при університетах, наукових центрах і лабораторіях є звичним явищем країнах з високим рівнем розвитку. Даний факт є підтвердженням ефективності діяльності таких закладів. З іншого боку, держава всебічно підтримує розвиток інноваційної діяльності. Так, США впроваджують чіткі механізми щодо діяльності технологічних парків: зменшується фінансування ВНЗ, збільшуються об'єми видатків на впровадження програм щодо співпраці навчальних закладів із підприємствами, зокрема – з технопарками. Загалом, створення технопарків відбувається за підтримки держави. Окрім прямої фінансової підтримки, їм виділяються додаткові пільги, що також розповсюджуються на їх клієнтів. Органи місцевого самоврядування беруть активну участь у створенні технопарків: виділяють земельні ділянки, фінансують будівельні роботи, здійснюють управління технологічним парком. Великі підприємства, які плідно співпрацюють з технопарками, використовують результати їх досліджень для розвитку власного виробництва, відкривають свої офіси на їх території. Наприклад, будівництво технопарків у американських штатах Каліфорнія та Північна Кароліна стало каталізатором до подальшого розвитку малорозвинених територій, які в майбутньому стали одними з найрозвиненіших регіонів. Уряд США дозволив університетам використовувати результати досліджень в комерційному форматі. Саме тому, починаючи з середини 80-х років ХХ століття розпочався стрімкий розвиток діяльності технопарків. Станом на сьогодні, в США відкрито більше 140 технопарків, зокрема 23 з них розміщені на території університетів [40, с. 397].

На території країн Європи успішно ведуть діяльність 260 технопарків, які застосовують у своїй діяльності американську модель. Найбільше технологічних парків налічується у ФРН – понад 100, друге місце займає Великобританія (приблизно 40). Технологічні парки успішно функціонують в Індії, Китаї, Сінгапурі, Малайзії та інших країнах Азії.

В Україні процес створення технопарків відбувається досить повільно: станом на сьогодні, в нашій країні працюють лише чотири технологічні парки

[22, с. 272]. Здійснюючи діяльність у найперспективніших галузях вітчизняної промисловості, вони не застосовують іноземні технології, а використовують лише вітчизняні розробки, тому проектування, виробництво та реалізація продукції здійснюється лише на території України. Дослідники окреслили на території України близько 60 зон, де є можливість створення технопарків [20, с. 168]. Створення мережі технопарків стане основою для ефективного розвитку ринкових механізмів на території нашої держави, сприятиме ефективному впровадженню науково-дослідних інноваційних проєктів.

Також особливе місце серед структур технологічних парків займають бізнес-інкубатори та технополіси. Інкубатори почали застосовувати у підприємницькій діяльності в 50-60-х роках ХХ століття. В нинішніх умовах, бізнес-інкубатори є мультифункціональними комплексами, які пропонують послуги новим підприємствам, що знаходяться на початковому етапі формування. Інноваційні підприємства купують (або орендують) приміщення в межах технопарку на визначений строк («інкубаційний період»), який може тривати два-три роки (а іноді – до п'яти років), а також необхідні послуги. Після завершення строку «інкубаційного періоду», клієнт покидає бізнес-інкубатор, продовжуючи діяльність самостійно [40, с. 397].

Основне завдання бізнес-інкубаторів – надання сприятливих умов з метою створення інноваційних продуктів та подальшого розвитку власного проєкту. Зважаючи на це, новостворені фірми отримують приміщення, бізнес-стратегії інноваційних проєктів, надається кваліфікована підготовка кадрів, пропонується доступ до зовнішніх і внутрішніх ринків капіталів. За результатами дослідження, проведеного Національною асоціацією інкубаторів США, кількість успішних компаній за нормальних умов досягає лише 20%, а у бізнес-інкубаторах складає 80 %.

Ключовою перевагою бізнес-інкубатора над технологічним парком (який надає лише оренду приміщень на обмежений термін до реалізації проєкту) дослідники вважають змогу самостійної діяльності з можливістю надання клієнтам офісних та виробничих приміщень з різними видами послуг (зокрема

– Інтернет, телефонний зв'язок), а також надання консультацій із важливих питань, а саме: створення та впровадження бізнес-стратегії, розробка маркетингового плану та реклами. До їхньої компетенції також належать такі функції, як пошук, підготовка та (або) перепідготовка спеціалістів для невеликих організацій, залучення інвесторів [19, с. 5-16].

Діяльність бізнес-інкубаторів сприяє розвитку економіки та збільшенню робочих місць на інноваційних підприємствах - це робить їх привабливішими для Кабінету міністрів, органів місцевого самоврядування, науковців та економістів. Нинішні бізнес-інкубатори вважають одними з найефективніших механізмів впливу на технічно-економічний розвиток як окремих галузей господарської діяльності, так і цілих регіонів. Зважаючи на це, кількість бізнес-інкубаторів зростає у всьому світі [26].

Найактивніше даний проєкт реалізується в Сполучених Штатах Америки. А на території Японії збудовані навіть цілі міста, де науковці можуть розробляти та впроваджувати інноваційні проєкти.

Україна перейняла іноземний досвід створення бізнес-інкубаторів наприкінці ХХ століття. На той момент, ключовим завданням структур була підтримка невеликих інноваційних підприємств. За їх безпосередньої ініціативи були організовані навчальні курси з питань менеджменту та маркетингу, реалізовувалися дослідження для оцінки подальшої конкурентоспроможності продукції інноваційних підприємств та її реалізації на ринку. Однак, формат бізнес-інкубаторів не став загальноприйнятим, тому їх подальше створення припинилося [40, с. 397].

Станом на сьогодні в Україні свою діяльність здійснюють декілька інноваційних центрів, які планують досягнути високих результатів завдяки впровадженню науково-технічних винаходів [52, с 48]. Однак, законодавство України не передбачає детальної характеристики функціонування інноваційних центрів. У зв'язку з цим, не можливо класифікувати дані структури, що стає причиною унеможливлення отримання державного фінансування на свою діяльність. Так, у статті 10 Закону України «Про державну підтримку

підприємництва в Україні» бізнес-інкубатори розглядаються як елементи інфраструктури, проте критерії щодо віднесення організації до даного типу не визначені, як результат – вони не матимуть змоги отримувати державне фінансування. Відповідно до чинного законодавства, установа може отримати статус «інноваційне підприємство» у випадку, якщо обсяги виробленої інноваційної продукції будуть перевищувати 70% від загальної кількості. Незважаючи на це, більша частина послуг, які надаються бізнес-інкубаторами, зокрема: оренда обладнання, приміщень, надання довідкових, консультативних, інформаційних та інших видів послуг, не вважаються інноваційними, тому набуття даного статусу та отримання підтримки з боку держави фактично є неможливим.

Швидкий розвиток технологічних парків є причиною створення новітніх науково-виробничих комплексів – технополісів, що охоплюють значну площу на території міста, мають виробничі потужності та власну інфраструктуру. Технополіс є прогресивним науково-виробничим комплексом у сфері інноваційної діяльності, який здатний об'єднувати декілька технопарків. Наприклад, японський технополіс «Цукуба», який знаходиться в провінції Ібаракі, має три технопарки, близько 50 дослідницьких інститутів, на фінансування яких спрямовується майже половина бюджетних коштів, виділених на науково-дослідницькі проекти. Відповідно до японського принципу співпраці підприємств та науки, створення нових технополісів фінансується державою [40, с. 397].

Будівництво технополісу має на меті забезпечення сприятливих умов для розвитку та реалізації інноваційних проєктів з багаторічною перспективою. Технополіси мають змогу вирішити всі економічні та соціальні проблеми міста, саме тому їх будують у новостворених містах або в тих, які проводять реконструкцію. Підприємства та організації технополісу забезпечують інтенсивний розвиток міста, створюють достойні умови для фахівців, а також їх родин, працевлаштованих на виробництві. Крім того, допускається створення технополісів «розмитого типу» без чітко визначених кордонів, основне

завдання яких – розвиток інноваційної інфраструктури. Технополіси впроваджують та використовують результати наукових досліджень, надають фінансову допомогу малим та середнім науковим та виробничим підприємствам у галузі інноваційних технологій [34].

Серед невеликих організацій, що займаються впровадженням інноваційних процесів, чільне місце посідають впроваджувальні та інжинірингові фірми.

Інжинірингові фірми є характерною ланкою, яка поєднує, з одного боку, наукові дослідження та розробки, з іншого боку – інновації та виробництво. Дані організації застосовують комплекс інженерно-консультативних заходів для планування виробничого процесу, а також реалізації вироблених продуктів, відповідно до їх призначення [40, с. 397].

Інжинірингові фірми досліджують інноваційні ідеї, новітні технології, розробки на предмет важливості для держави; здійснюють роботи для реалізації та практичного застосування у виробництві, проводять експерименти на замовлення промислових підприємств; пропонують послуги та консультації на час впровадження інноваційної діяльності.

До сфери діяльності впроваджувальних фірм відносять реалізацію технологій, які не використовувалися власниками патентів, реалізацію нових винаходів, розроблених окремими винахідниками, а також запуск виробництва. Одним із основних завдань впроваджувальних фірм також вважається створення експериментальних партій товарів та подальший продаж ліцензії на дану продукцію. Отже, завдяки функціонуванню інноваційної інфраструктури, свою діяльність успішно здійснює інноваційне підприємництво, надаючи можливість реалізації на ринку готової інноваційної продукції [50].

Для того, щоб проаналізувати розвиток інноваційного підприємництва у світі, слід з'ясувати інноваційні тенденції розвинутих країн. Західний принцип інноваційного розвитку ставить основним завданням визначення методів поширення та реалізації інноваційних продуктів на ринку [64, 87-100].

Гарним прикладом вирішення проблеми поширення інноваційного підприємництва у світі можна вважати Німеччину, яка поставила мету на державному рівні – досягти лідерських позицій в галузі високих технологій. Затвердивши «Стратегію високих технологій» (комплекс заходів щодо інноваційного розвитку економіки ФРН) у серпня 2006 року, уряд держави започаткував створення інноваційних центрів, сформував систему особливої підготовки наукових співробітників, (зокрема – ініціював інноваційний освітній проєкт «Бути найкращим»), забезпечив умови для ефективного поширення інноваційних технологій [64, с. 87-100].

У 1947 році в Канаді була розроблена інноваційна програма IRAP – Industrial Research Assistance Program, основним завданням якої стала підтримка новітньої продукції, технологій та винаходів. Цей проєкт вважається однією з найефективніших інноваційних програм, адже зумів інтегрувати інноваційні технології в економіку провідних країн світу. Його завдання полягало у вирішенні проблем невеликих підприємств, стимулюванні та поширенні індустриальної комерційної продукції на ринках [53, с. 248].

Реалізація державної інноваційної політики неможливе без впровадження механізмів відкритих інновацій. Їх основними завданнями є:

- імплементація ініціатив Європейської комісії з утворення технологічних платформ як спосіб подальшої співпраці організації та промислових підприємств України та країн Євросоюзу;
- формування переговорного майданчика з питань співпраці представників держави, науки, бізнесу та споживачів;
- реалізація проєктів щодо створення технологічних кластерів із використанням підтримки з боку міжнародних організацій [30].

За останні роки в Україні значно підвищився рівень нормативно-правового співробітництва з іншими країнами, насамперед – у галузі інноваційного підприємництва. Підписано та ратифіковано чимало міжнародних договорів, зокрема – щодо співпраці у науковій та технологічній сферах. [64, с. 87-100].

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати: інноваційна інфраструктура, яка містить різноманітні бізнес-інкубатори, технопарки та технополіси, є стимулом для подальшого розвитку інноваційної діяльності. Тому запровадження заходів, направлених на її подальший розвиток на території України, має стати основою державних інноваційних програм. Але, станом на сьогодні, увага з боку держави до формування інноваційної інфраструктури є недостатньою, темпи створення бізнес-інкубаторів і технопарків є досить низькими, а отже – не відповідають державним інтересам.

Серед основних перешкод, які зустрічаються на шляху вітчизняної інноваційної інфраструктури, експерти вважають незбалансованість механізмів регулювання інноваційної діяльності, високий рівень централізації на час вирішення завдань щодо створення новітніх інноваційних підприємств. Подібні питання мають вирішуватися на найвищому державному рівні: це свідчитиме про розуміння державними органами влади ролі, функцій, механізмів та особливостей розвитку різних типів інноваційних структур [42].

Для ефективного розвитку інноваційної інфраструктури необхідно:

- поліпшити окремі механізми щодо створення та функціонування інноваційних структур, зокрема – спеціальних економічних зон та технополісів;
- надати можливість приймати остаточне рішення щодо різноманітних інноваційних підприємств органам місцевого самоврядування. Такі рішення, першочергово, мають бути спрямованими для підтримки підприємств даного типу [45]. Роль координатора відводиться центральним органам влади задля контролю роботи місцевих органів влади щодо утворення тих чи інших інноваційних структур, надаючи допомогу в об'єднанні із європейськими та світовими інноваційними мережами;
- впровадити державну програму щодо організації та формування інноваційних підприємств на території України;
- закріпити в законодавстві правові норми щодо функціонування даних типів інноваційних підприємств: інноваційних центрів та бізнес-інкубаторів, підтримуючи ті об'єкти, які матимуть державну акредитацію, відповідатимуть

вимогам, встановленим законодавством (дану модель державного регулювання використовують більшість країн світу).

– приділяти більше уваги кооперації науки і виробництва, формування мережі науково-дослідних інститутів та підприємств зі створення сучасних технологій та продуктів з метою організації безперебійного інноваційного процесу [20, с. 397].

Для забезпечення швидкого росту та ефективності інноваційного процесу, необхідно об'єднати в єдине ціле різні галузі економічні сфери, а також їх об'єкти: підприємства, фінансові організації, наукові установи і т.п. З метою формування сприятливих умов для розвитку вітчизняної інноваційної інфраструктури, слід залучити державні інституції та органи місцевого самоврядування. Першочергово слід виконати такі завдання:

– збільшення рівня фінансових інвестицій в наукову діяльність до 1,7–1,9 % від загального рівня ВВП з метою ефективного використання науково-технічного потенціалу України;

– забезпечення та зміцнення (на місцевому та регіональному рівні) тісних зв'язків між науковцями та підприємствами й організаціями, на яких вони працевлаштовані стане поштовхом для активного надання наукових й інтелектуальних послуг, сприятиме формуванню та розвитку технологічних парків та бізнес-інкубаторів в різних регіонах України;

– внесення змін до окремих положень ЗУ «Про інноваційну діяльність» щодо експертизи інноваційних проєктів з метою отримання підприємницькою структурою статусу інноваційної, а також набуття чинності окремих положень Закону щодо пільгового оподаткування (які були скасовані Верховною Радою раніше);

– надання регіональним органам влади більше повноважень з питань прийняття рішень щодо підтримки та розвитку регіональних інноваційних структур, закріплення за центральними органами влади ролі координатора діяльності місцевих органів влади з питань поширення науково-технологічної продукції на європейських та світових інноваційних ринках [40, с. 397].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження правового регулювання інновацій у сфері інвестиційної діяльності та на підставі викладеного у випускній кваліфікаційній роботі матеріалу, можна зробити такі висновки:

1. Інвестиційно-інноваційна діяльність – це системна та цілеспрямована сукупність заходів, які пов'язані з економічним вмотивуванням доцільності інвестицій, пошуком та залученням інвестиційних ресурсів з метою реалізації результатів наукових досліджень, впровадження інновацій, створення новітніх продуктів та технологій з метою отримання прибутку або інших соціальних ефектів.

Впровадження інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки сприятиме зміцненню її конкурентоспроможності та переходу на модель сталого розвитку. Саме тому, вибір інноваційної моделі для розвитку економіки стає імперативом вітчизняної політики, який, насамперед, має забезпечити ефективне правове регулювання інноваційних відносин.

Для сталого розвитку вітчизняної інноваційної системи постає потреба у чіткому розумінні та ефективному застосуванні нормативно-правових актів для її регулювання. Нормативно-правове регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності – важливий напрямок реформування вітчизняної економіки, який допоможе підвищити стійкість до впливу зовнішніх факторів в умовах світової економічної кризи.

2. Вітчизняне законодавство удосконалюється відповідно до норм законодавства країн ЄС, гармонізується з міжнародними конвенціями та угодами у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію з Євросоюзом, вступом до СОТ, а також приєднанням до багатосторонніх договорів. Однак варто зазначити, що у вітчизняному законодавстві наявні суперечності та прогалини, що заважають розвитку інноваційних процесів в Україні.

Нормативно-правова база інноваційної діяльності в більшості випадків є застарілою і не відповідає сучасним реаліям, так як зміни щодо відповідних

законодавчих актів востаннє вносилися у 2012 році. Зважаючи на те, що відповідна сфера розвивається дуже стрімко, вона вимагає вчасного та організованого законодавчого регулювання. Здійснюється порушення засад стабільності та систематизації нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності. Принцип систематизації передбачає, що закони та нормативні акти мають розглядатися через призму цілісності предметів нормативного регулювання, а також узгодженості норм. Принцип стабільності базується на швидкому та адекватному реагуванню законодавця щодо змін у сфері інновацій з метою подальшого розвитку інноваційної діяльності. На жаль, в Україні такі процеси відбуваються хаотично та несвочасно.

Основною метою розвитку національної інноваційної системи нормативно-правового регулювання її процесів, є: удосконалення законодавчої бази шляхом збагачення її нормами, які відповідають законодавству Європейського Союзу; укладання нових або переукладання діючих міжнародних угод з питань науково-технічного розвитку країн, їх консультування, спільного інвестування тощо; подальша систематизація нормативно-правової бази інноваційної діяльності та узгодження її окремих положень шляхом кодифікації; залучення поодиноких учасників інноваційної діяльності до комплексного розвитку вітчизняної інноваційної сфери, що можливий за рахунок формування дієвих системоутворюючих факторів.

3. Розвиток інноваційної діяльності України безпосередньо залежить від ефективної державної політики. Основним завданням державної інноваційної політики є створення сприятливих умов для розвитку науково-виробничого потенціалу держави, запровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій з метою виробництва та реалізації вітчизняної конкурентоспроможної продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках. Наявність чітких правил щодо регулювання суб'єктів або інших учасників інноваційної діяльності, а також здійснення контролю за її відповідністю щодо законодавства та державних інноваційних програм забезпечує ефективність механізмів нормативно-правового регулювання.

4. Інноваційна діяльність підприємства – це діяльність, яка спрямована на створення, застосування та комерціалізацію результатів науково-техніко-технологічної діяльності з метою подальшого виробництва інноваційних продуктів, розширення асортименту (номенклатури), запровадження новітніх технологій та реалізації конкурентоздатної продукції (послуги) задля отримання економічної вигоди.

5. Інноваційно-інвестиційний розвиток має на меті безперервне впровадження інноваційних технологій у діяльність підприємств (їх продукцію, збут, техніку, технології, управління тощо) за рахунок формування інвестиційної привабливості, розвитку виробничих потужностей підприємств, а також використання їх інвестиційного потенціалу.

6. Для підвищення рівня інноваційності вітчизняним підприємствам на державному рівні варто: – створити законодавчі умови для розвитку вітчизняної інноваційної діяльності; – розробити ефективні механізми щодо фінансування інноваційних проєктів; – створити програми державної підтримки і стимулювання розвитку українських підприємств інноваційним шляхом; – створити сприятливі інвестиційні умови з метою залучення коштів для фінансування інноваційних проєктів; – запровадити пільговий режим для інноваційних підприємств.

З метою удосконалення чинного законодавства у сфері інноваційної діяльності пропонується внести наступні **зміни** та **доповнення** до деяких законодавчих актів України, а саме:

- Законодавчі акти щодо інноваційної діяльності є розібраними, адже не мають єдності щодо правового регулювання, а також здійснюють лише часткове управління вітчизняною інноваційною системою. Це, в свою чергу, робить неможливим досягнення основної мети – здійснення загального регулювання всіх суспільних відносин, які пов'язані з інноваційними процесами. Зважаючи на це на доктринальному рівні слід здійснити кодифікацію вітчизняного інноваційного законодавства, зважаючи на особливу роль інноваційних процесів в сучасних умовах розвитку країни.

Тому слід прийняти *Інноваційний кодекс*. Варто зазначити, що особливістю кодифікації національного законодавства за нинішніх умов є те, що вона має здійснюватися для подальшої імплементації вітчизняного законодавства відповідно до законодавства ЄС (та країн-учасниць союзу) задля пришвидшення процедури вступу України до європейської спільноти.

-Окремим питанням, яке має бути розглянутим, є правове регулювання своєрідної діяльності у сфері надання інноваційних послуг, зокрема – *діяльності компаній, метою яких є доведення інноваційної розробки до статусу інноваційного продукту* із подальшим управлінням даним інтелектуально-інвестиційним активом та його комерціалізацією. Відсутність даної ланки у ланцюзі вітчизняної інноваційної системи фактично розмикає інноваційні процеси в ній. Тому слід визначити особливий статус таких підприємств у законодавстві України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 40-44. Ст. 356.
4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 30. Ст. 379.
5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2002, № 36. Ст. 266.
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 47. Ст. 646.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2016, № 3. Ст. 25.
8. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1995, № 9. Ст. 56.
9. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 р. № 991-XIV зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1999, № 40. Ст. 363.
10. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996р. № 93/96-ВР зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 19. Ст. 80.
11. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2012, № 19-20. Ст. 166.

12. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 12. Ст. 64.
13. Про розвиток літакобудівної промисловості: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2660-III зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 50. Ст. 261.
14. Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні: Закон України від 18 листопада 1999 р. № 1242-XIV зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 2000, № 3. Ст. 20.
15. Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 1999 р. № 916-XIV. *Офіційний вісник України*. 1999, №37, ст. 336.
16. Атаманова Ю.Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: монографія / Ю. Є. Атаманова. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, НДІ інтелектуальної власності Академії правових наук України. Х. : ФІНН, 2008. - 424 с.
17. Атаманова Ю.Є. Концептуальні підходи до систематизації інноваційного законодавства та розроблення проекту Інноваційного кодексу України. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 2. С. 123-131.
18. Барбанова І.С., Захарова О.В. Правове регулювання інноваційної діяльності. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2019, 15-17 травня 2019 р.: у 4 ч. Ч. III. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». – 425 с.
19. Варналій З. Кооперація великих і малих підприємств як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємництва України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. № 1. С. 5-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2010_1_2.
20. Вітренко-Хрустальова Т. М. Напрямки вдосконалення механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України.

Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. 2013. №3(42). С. 1-8.

21. Гавриш О.А., Черняк Г.М. Інноваційний розвиток як необхідна складова економічної безпеки сучасних підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2014. № 11. С. 451 – 455.

22. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В.П. Семиноженко. Харків : Константа, 2006. 272 с.

23. Гіжевський В. К. Правове регулювання інноваційної діяльності. *Правничий вісник Університету "КРОК"*. 2017. Вип. 28. С. 25-31.

24. Гольєва Н.К. Особливості правової природи інноваційних відносин та спеціальний правовий режим їх реалізації. *Часопис Київського університету права*. –2019/1.– С. 143-148.

25. Гордієнко В.П., Джолос Т.В. Інноваційно-інвестиційна безпека як фактор сталого розвитку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 5 (10). С. 8 – 14.

26. Гріщенко І.В. Теоретико-методологічні основи інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. ХНУ. С. 142-144.

27. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці : зб. наук. праць*. Вінниця. 2016.

28. Гріщенко І.В., Клівіденко Л.М. Теоретичні підходи формування інноваційноінвестиційного потенціалу підприємств. *Соціально-економічний розвиток України в умовах світової фінансової нестабільності : зб. наук. праць наук.-практ. конф. з міжнар. участю (9 квітня 2014 р.)*. Вінниця : ВННІЕ ТНЕУ. 2014. С. 32-34.

29. Дегтяр А. О. Правове забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. *Державне будівництво*. 2011. № 2.

30. Денисенко М., Бродюк І., Сташенюк Д. Основні положення формування інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 17–20.
31. Дерев'янко Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності : навч. посібник / Б.В. Дерев'янко ; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк : Видавничий дім «Кальміус», 2012. 202 с.
32. Економіка знань та її перспективи для України : наук. доп. / В.М.Геєць, В. П. Александрова, Ю. М. Бажал, М. С. Данько, В. В. Дем'яненко ; НАН України ; Інститут економічного прогнозування ; В. М. Геєць (ред.). К., 2005. 168 с.
33. Економічна енциклопедія / Наук.-ред. рада вид-ва «Економіка»; Ін-т екон. РАН ; гол. ред. Л.І. Абалкин. – М. : ОАО «Видавництво «Економіка», 1999. – 1055 с.
34. Спіфанова І., Гладка Д. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 354–360.
35. Єршова Г. Інноваційна діяльність в Україні: основні тенденції та проблеми. *Економіка і прогнозування*. 2017. № 4. С. 137–148.
36. Задихайло Д.В. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2010. № 4 (63). С. 177-185.
37. Захаркін О. Сучасний стан і тенденції реалізації інноваційної продукції підприємствами України. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 11(2). С. 235-239. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11\(2\)_49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11(2)_49).
38. Зельдіна О. Поняття інвестиційно-інноваційної моделі в умовах сталого розвитку економіки України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 83–88.
39. Зянько В.В. Вплив іноземних інвестицій на інноваційний розвиток економіки України. Монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ. Вінниця, 2008. 397 с.

40. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ. Вінниця, 2008. 397 с.
41. Кириленко Н.Є., Лаптева В.В. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020: тези доп. міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 грудня 2020 р. – Україна, Дніпро, 2020. Т.1. – 638 с.
42. Козік В. А. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності підприємств в Україні. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_kozik.htm
43. Кравець І. Державне регулювання інноваційної діяльності: окремі проблеми правового регулювання. *Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка (юридичні науки)*. №84, 2010. С.67- 70.
44. Кравець Н.І. Законодавство про інноваційну діяльність: проблемні аспекти. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. мат-лів II Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 березня 2017 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» та ін. Київ : КНЕУ, 2017. С. 140–142.
45. Крамаренко К. Управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4(21). С. 246–250.
46. Крамаренко К. Сучасні підходи до формування і використання інвестиційного потенціалу країни. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 27(1). С. 59–61.
47. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні З. Кучерява. URL: <http://www.minjust.gov.ua/> 13958
48. Матвєєва А. В. Спеціальний правовий режим інноваційної діяльності: проблеми правового регулювання / А. В. Матвєєва. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2011. № 1. С. 49-54.

49. Микитюк П. П., Інноваційна діяльність: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
50. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
51. Мищак І. М. Проблеми і перспективи законодавчого забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 6. С. 34-43.
52. Обґрунтування інноваційної моделі структурної перебудови економіки України / Малицький Б. А., Попович О. С., Соловійов В. П. та ін. – К.: НАН України. Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва, 2005. С. 48.
53. Павленко І. А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України: Монографія. – К.: КНЕУ, 2007. 248 с.
54. Паризький І. В. Проблеми нормативно-правового забезпечення державного управління інноваційно-технологічним розвитком економіки України. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2017. № 1. С. 90-100.
55. Побережний Р.О. Державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 105-109.
56. Погрібний Д. І. Проблемні аспекти господарсько-правового забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Право та інновації*. 2014. № 3. С. 83-89.
57. Світлична Ю. О. Шляхи вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Форум права*. 2017. № 3. С. 204–209
58. Сербенівська А. Ю. Сутність та значення інноваційних процесів в діяльності підприємств. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1690>

59. Скиба М. В. Теоретичні аспекти державного регулювання інноваційної діяльності: сутність, мета та засоби. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. №15(Частина 2). С. 121-124.

60. Стоянова М.М. Підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.02 / М.М. Стоянова ; НАН України. Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – О., 2005. 19 с.

61. Товкун І. М. Законодавче регулювання захисту іноземних інвестицій в Україні. *Право та інноваційне суспільство*: Електронне видання. 2014. Вип. 2.

62. Федоров Г.О. Правові аспекти забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції (19-21 квітня 2018 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. Я.В. Лазура., О.Я. Рогача, М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2018. Т.2. 360 с.

63. Федорчак О. В. Проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 4. - С. 80-94

64. Федулова Л. І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л. І. Федулова. *Економіка і прогнозування*. 2012. № 1. С. 87-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2012_1_9.

65. Хайрулін В.Ю. Господарсько-правове регулювання у сфері інновацій. Наукова стаття. 2021.

66. Хучек М. Соціально-економічний зміст інновацій на підприємстві. *Вістник Московського університету. Серія економіка*. 1995. №1. С. 62 – 71.

67. Чикаренко І.А. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. №4(15). С. 95-106.

68. Шапошник А. Сучасний стан нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності та діяльності з надання послуг в інноваційній сфері в

Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 58. Т. 1. С. 148–151.

69. Шевчук С. В. Економіко-правові засади регулювання інноваційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2013. № 3. С. 51-58.

70. Ярова Д.О. Проблеми державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: зб. тез доп. І Міжнародної наук.- практ. конф., 23 квіт. 2020 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2020. 232 с.